

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Examensarbete VT 2009
Magisternivå

Hur påverkas kreditbedömningen i svenska banker vid ett avskaffande av revisionsplikten

Författare:

Anna Ljung

Dora Säll

Handledare:

Gunnar Wahlström

Sammanfattning

Examensarbets titel: Hur påverkas kreditbedömningen i svenska banker vid ett avskaffande av revisionsplikten?

Seminariedatum: 5 juni 2009

Ämne/Kurs: FEKP01, Examensarbete magisternivå, 15 HP

Författare: Anna Ljung och Dora Säll

Handledare: Gunnar Wahlström

Fem nyckelord: Kreditgivning, kreditbedömning, revisionsplikt, kreditgivningsmodeller och finansiella kriser

Syfte: Denna magisteruppsats har två syften. Uppsatsens huvudsyfte är att undersöka hur ett avskaffande av revisionsplikten kommer att påverka kreditgivning i svenska banker. Författarna har även konstruerat ett kompletterande syfte där de undersöker hur dagens finanskris kan komma att påverka kreditgivning.

Metod: Grounded Theory

Teoretiskt perspektiv: I litteraturgenomgången presenteras historia, utveckling och syfte till revision. Vidare presenteras 1990-talets finanskris samt även dagens finanskris. Uppsatsen belyser vidare modeller för kreditbedömning samt regler för kredithantering. Avslutningsvis presenteras professionalism som synsätt samt en modell för social ordning.

Empiri: Magisteruppsatsens bas har utgjorts av två empiriska undersökningar. Den första undersökningen presenterar historia och händelser kring investmentbanken Carnegie. Detta avsnitt kompletterade litteraturgenomgången vid konstruerandet av frågor till den andra empiriska undersökningen, intervjuerna.

Resultat: Det kommer inte bli någon markant förändring på kreditbedömningarna i svenska banker efter ett avskaffande av revisionsplikten. Även fortsättningsvis kommer revision i de flesta fall krävas. Skulle reviderade räkenskaper saknas, kommer företagets ägare sannolikt få teckna en personlig borgen.

Abstract

Title: How does the Abolishment of the Statutory Audit Effect the Credit Rating in Swedish Banks?

Seminar date: June 5, 2009

Course: FEKP01, Master thesis, 15 HP

Authors: Anna Ljung and Dora Säll

Advisor: Gunnar Wahlström

Key words: Granting of credits, credit rating, statutory audit, models for granting of credits and financial crises

Purpose: This master thesis has two purposes. The main purpose is to examine how an abolishment of the statutory audit will affect the granting of credits in Swedish banks. The authors have also designed an additional purpose where they examine the effects of the ongoing financial crises on the granting of credits.

Methodology: Grounded Theory

Theoretical perspectives: The literary review presents the history, development and purpose of audit. Furthermore the financial crisis of the 1990's is presented as well as the ongoing financial crisis. The thesis furthermore illustrates models of credit ratings and rules for credit managing. Finally professionalism as viewpoint is presented as well as a model of social order.

Empirical foundation: The basis of the master thesis was constituted of two empirical studies. The first study presents history and occurrences concerning the investment bank Carnegie. This section complemented the literary review in the construction of questions for the second empirical stud, the interviews.

Conclusions: There will not be any distinct change in credit ratings in Swedish banks after an abolishment of the statutory audit. Henceforth audits will still be demanded in most cases. Should audited statements be missing, the owner of the company will probably have to sign a personal surety.

Förord

Vi vill först och främst tacka vår handledare, Gunnar Wahlström, för all hjälp vi har fått under uppsatsskrivandets gång. Den konstruktiva kritik och de råd som vår handledare har bidragit med vid handledningstillfällena har varit till stor hjälp vid författandet av magisteruppsatsen.

Vidare vill författarna även tacka samtliga respondenter som ställt upp på intervjuer, och därmed gett magisteruppsatsen ett ytterst betydelsefullt bidrag.

Lund 2009-05-29

Anna Ljung

Dora Säll

Definitionslista

Ansvarsfrihet

”Godkännande av ansvarigas verksamhet i fråga om föreningsstyrelse, bolagsstyrelse etc.”
(http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O105442&i_word=Ansvarsfrihet)

Ecun

”tidigare europeisk räkne- och valutaenhet som bestod av en korg av samtliga EU-länders valutor. Den ersattes av euro 1 januari 1999. Ecu användes som räkneenhet av EU och nationella myndigheter, men inte som betalningsmedel av allmänheten.”
(<http://www.ne.se/1%C3%A5ng/ecu/158607>)

Förvaltningsrevision

En revisors granskning utav *”de personer som varit förmån för granskning har skött sitt uppdrag i enlighet med de åtaganden de gjorde när de accepterade att ta uppdraget”*
(Diamant, 2004, s. 86)

God revisions sed

”Enkelt uttryckt är god revisions sed detsamma som god sed bland erfarna revisorer med stor integritet och professionellt omdöme.”
(http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38330&_dad=portal&_schema=PORTAL)

Investmentbank

”bankirfirma, fondkommissionär e.d. som arbetar som emissionsinstitut och i övrigt medverkar vid företagsförvärv, fusioner m.m.”
(<http://www.ne.se/1%C3%A5ng/investmentbank>)

Kreditinstitut

”Gemensam benämning på banker och kreditmarknadsföretag vilkas huvuduppgift är att låna ut pengar.”
(<http://www.ne.se/sok/Kreditinstitut?type=NE>)

Små svenska aktiebolag

Balansomslutning motsvarande 3 650 000 euro (cirka 40 miljoner svenska kronor), 7 300 000 euro (cirka 80 miljoner svenska kronor) i nettoomsättning samt ett genomsnitt på 50 anställda under räkenskapsåret. (SOU 2008:32)

Förkortningslista

Ecu	European currency unit
ERM	Enterprise Risk Management
FAR SRS	Föreningen Auktoriserade Revisorer och Svenska Revisorssamfundet
IAS	International Accounting Standards
IFAC	International Federation of Accountants
IFRS	International Financial Reporting Standards
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
SOU	Statens Offentliga Utredningar

Innehållsförteckning

1 Inledning	- 10 -
1.1 Bakgrund.....	- 10 -
1.2 Problemformulering.....	- 12 -
1.3 Frågeställning.....	- 14 -
1.4 Syfte	- 14 -
1.5 Disposition	- 15 -
2 Litteraturgenomgång	- 16 -
2.1 Introduktion till kapitel två	- 16 -
2.2 Revisionens historia.....	- 17 -
2.3 Revisionens syfte	- 18 -
2.3.1 Borgenärerna som intressentgrupp till revision	- 19 -
2.4 Revisorns oberoende.....	- 19 -
2.4.1 Revisionsberättelse	- 20 -
2.5 Revision som svenskt fenomen.....	- 20 -
2.5.1 Ett internationellt perspektiv på revision	- 21 -
2.6 Finanskrisen på 1990-talet.....	- 21 -
2.6.1 Den pågående finansiella krisen	- 23 -
2.6.2 Fair value och dagens finanskris.....	- 25 -
2.7 Modeller vid kreditbedömning	- 25 -
2.7.1 Kreditbedömning i praktiken	- 26 -
2.8 Enterprise Risk Management i riskhantering.....	- 27 -
2.8.1 Risker vid kreditbedömning.....	- 28 -
2.9 Kreditbedömningens mål.....	- 29 -

2.10 Regler rörande kredithantering i Sverige.....	- 29 -
2.10.1 Kredithanteringens regelverk ur ett amerikanskt perspektiv	- 31 -
2.11 Professionalism.....	- 31 -
2.11.1 Marknadens ökade makt	- 32 -
2.12 Streeck och Schmitters ramverk	- 33 -
2.12.1 Begränsningar med Streeck och Schmitters ramverk	- 34 -
2.13 Sammanfattning	- 34 -
3 Metod	- 36 -
3.1 Metodologiska överväganden	- 36 -
3.1.1 Grounded Theory	- 37 -
3.1.2 Fenomenologi	- 38 -
3.1.3 Analysmodell	- 39 -
3.1.4 Kvalitativ och induktiv metod	- 39 -
3.2 Tillvägagångssätt	- 41 -
3.2.1 Carnegie – en omtalad bank.....	- 41 -
3.2.2 Intervjuer.....	- 42 -
3.3 Litteratursökning.....	- 45 -
3.4 Metodkritik	- 45 -
3.4.1 Kritik mot metodval.....	- 45 -
3.4.2 Alternativ till personliga intervjuer.....	- 47 -
3.5 Källkritik.....	- 47 -
3.6 Sammanfattning	- 48 -
4 Carnegiefallet	- 49 -
4.1 Carnegies historia	- 49 -

4.2 Bakgrund till Carnegieskandalen.....	- 50 -
4.2.1 Felaktig kreditbeviljning i Carnegie	- 50 -
4.2.1.1 Lag om stora exponeringar	- 51 -
4.2.2 Carnegie förlorar tillståndet att bedriva bankverksamhet.....	- 52 -
4.2.3 Insidermål i Carnegie.....	- 52 -
4.3 Revisionen inom Carnegie.....	- 53 -
4.4 Sammanfattning	- 53 -
5 Resultatredovisning	- 55 -
5.1 Banktjänstemäns inställning till revisionsplikten	- 55 -
5.1.1 Aspekter vid kreditbedömning.....	- 60 -
5.1.2 Finansiella krisers påverkan på kreditbedömning	- 62 -
5.1.3 Kunskapsöverföring till noviser.....	- 67 -
5.1.4 Konkurrensen i den svenska banksektorn.....	- 68 -
5.2 Sammanfattning	- 70 -
6 Slutdiskussion.....	- 72 -
6.1 Forskningsfrågan besvaras.....	- 72 -
6.2 Studiens teoretiska bidrag	- 73 -
6.3 Reflektioner vid studiens slutsatser	- 74 -
6.4 Förslag till fortsatt forskning	- 75 -

1 Inledning

Magisteruppsatsens inledande kapitel ger läsaren en bakgrund till såväl revision och kreditbedömning som dess samband med finansiella kriser. Vidare beskrivs en problemformulering kring kreditbedömning i samband med ett avskaffande av revisionsplikten för små svenska aktiebolag. Slutligen presenteras uppsatsens frågeställning, syfte samt disposition.

1.1 Bakgrund

Revisionsplikt i Sverige kan spåras till 1895 års aktiebolagslag (SOU 2008:32; www.historiskavardepapper.se). Något som har påverkat regleringen kring revision under 1900-talet är Kreugerkraschen, vars följder bland annat innefattade ett förnyat fokus på revisorns roll, med ett striktare regelverk som följde. Detta regelverk innefattade exempelvis krav på auktoriserad revisor i större aktiebolag. (www.historiskavardepapper.se) Dagens aktiebolagslag innebär att räkenskaperna i Sveriges samtliga registrerade aktiebolag ska granskas av en godkänd eller auktoriserad revisor. (Aktiebolagslag 9kap. 3,9§§)

Den första kris sedan 1930-talets depression, som påverkar ett helt finansiellt system i ett industriland med undantag för problem i banker i direkt anknytning till andra världskriget, var den som Sverige upplevde på 1990-talet (Ingves & Lind, 2008). Anledningarna till att 1990-talskrisen inte uppträdde som en lågkonjunktur utan en depression var flera. En händelse av stor betydelse var den reform som genomfördes gällande bostadsbeskattningen. (Perbo, 1999) Skattereglerna möjliggjorde en övervältring av stora delar av bolånekostnaderna på staten, i form av avdrag för skuldräntor i samband med deklarationen. Detta medförde att fastighetsägare ansåg att det var billigt att låna pengar i svenska finansinstitut. (Lindgren, 1994) Andra orsaker till krisen inkluderade fallande

villapriser, en kollaps i bostadsbyggandet samt en nedgång i såväl privatkonsumtionen som sysselsättningen. Fler bidragande orsaker var bland annat en övervärderad valuta, realränteuppgång samt en svag internationell konjunktur. (Perbo, 1999; Wallander, 1994)

De finansiella kriser som världen drabbats av under de senaste 20 åren, bland annat den tidigare nämnda krisen i Sverige under 1990-talet, har samtliga föregåtts av en stark högkonjunktur driven av kraftigt ökad kreditgivning till följd av avreglering. Detta medförde en hög skuldsättning hos såväl hushåll som företag, samt ett ökat risktagande. Omvärldens syn på landet har som en följd härav påverkats, vilket medfört ett omvänt kapitalflöde. Då Sverige hade en fast växelkurs under krisen, tvingades Riksbanken genomföra massiva räntehöjningar för att stoppa kapitalflödet. Den fasta växelkursen övergavs slutligen. (www.dn.se 1; www.riksbank.se 2)

Sverige är medlem i EU sedan nästan 15 år tillbaka. (www.alltomrevision.wordpress.com) EU har under flertalet år verkat för ett harmoniserat regelverk inom unionen. Arbetet har bland annat bestått av instiftandet av flera direktiv. (Dewing & Russell, 2004) Ytterligare exempel på harmoniseringen är adapteringen av IAS 2002, vilket gäller som regelverk för börsnoterade bolag inom EU. De enskilda standarderna måste dock godkännas av den Europeiska Kommissionen. (Tokar, 2005) EU producerar olika rättsakter med ett syfte att utveckla den inre marknaden, där de viktigaste har formen av en förordning eller ett direktiv. En förordning är omedelbart tillämplig i samtliga medlemsstater, medan ett direktiv ålägger staterna att införa vissa typer av regler. Direktiv är vanligast inom civilrättens område. (Agell & Malmström, 2005; www.eu-upplysningen.se) Enligt 2006 års revisorsdirektiv är det idag upp till medlemsländerna att bestämma om revisionsplikten ska gälla samtliga aktiebolag eller endast de börsnoterade (Direktiv 2006/43/EG). Under de senaste åren har flertalet medlemsländer valt att avskaffa revisionsplikten för små aktiebolag, exempelvis Danmark och Finland. Detta har resulterat i att full revisionsplikt endast kvarstår endast i medlemsländerna Sverige och Malta. (www.alltomrevision.wordpress.com) En diskussion avseende revisionsplikten i små svenska aktiebolag och dess eventuella avskaffande uppstod redan under

slutet på 1990-talet. Några reformer följde dock inte efter denna diskussion, då företagens intressenters intresse av bibehållen revisionsplikt ansågs vägra tyngre än kostnadsaspekten. (SOU 2008:32)

1.2 Problemformulering

Efter uppdagandet av Enron-skandalen har det blivit ett förnyat fokus på både redovisning och revision såväl i USA som i resten av världen. I Europa har EU bedrivit förnyelsearbetet med lagstiftning inom området för att stärka den inre marknaden. EU har reglerat detta genom direktivet 2006/43/EG som avser den lagstadgade revisionen angående årsbokslut. (SOU 2007:56; Direktiv 2006/43/EG) För cirka fem år sedan påbörjades en debatt angående ett avskaffande av revisionsplikten för små svenska aktiebolag av Svenskt Näringsliv genom utfärdandet av en rapport som var skriven av Thorell och Norberg (www.alltomrevision.wordpress.com; www.svensktnaringsliv.se). Denna rapport har lett till att Regeringen har lagt ett förslag om att den svenska revisionsplikten för små aktiebolag ska avskaffas under 2010 (Balans nr 4, 2008). Även efter ett avskaffande av revisionsplikten kommer långivarna sannolikt kräva någon form av revision (Balans nr 5, 2007). Ett avskaffande kan annars medföra såväl längre handläggningstider som högre krav avseende privat säkerhet (www.di.se 1). Genom revisionen får företagens räkenskaper ökad tillförlitlighet, varför revision kommer efterfrågas från intressenter även efter ett uppluckrande av nuvarande lagstiftning (Balans nr 1, 2007).

Den pågående finansiella krisen har gjort det allt svårare för små företag att få lån beviljade. Även långivningen bankerna emellan har blivit mer restriktiv. (www.ekonomifakta.se) Företagens återbetalningshistoria är avgörande, då bankerna vill försäkra sig om att få tillbaka de utlånade medlen. I USA kräver bankerna att få granska de senaste årens räkenskaper före beviljandet av ett lån och förutom återbetalningshistoriken ställs även krav på kassaflöden. (Korn, 2009) Enligt Savic finns det fem huvudsakliga bakomliggande orsaker till den pågående finanskrisen ur ett amerikanskt perspektiv, nämligen den amerikanska it-bubblan, minskad kontroll av räkenskaper, spekulationer på

fastighetsmarknaden, regeringens politik samt emission av värdepapper kopplade till fastighetslån (Savic, 2008). Även sviktande konjunktur och räntehöjningar, vilka påverkade subprime-låntagarna, anses ha varit utlösande faktorer (www.riksbank.se 1). På grund av den ständiga utvecklingen och förändringen på de finansiella marknaderna är det inte möjligt att försäkra sig mot framtida finansiella kriser. En kris med allvarliga bakomliggande orsaker kommer att medföra ett behov av reformer inom den finansiella sektorn. Reformerna efter den pågående finansiella krisen kräver internationellt samarbete. (Savic, 2008)

Såväl dagens finanskris, med ursprung i USA, som den som Sverige upplevde i början av 1990-talet, uppstod ur en situation där bankernas kredithantering hade ett kortsiktigt fokus (www.riksrevisionen.se; www.svd.se). En ständigt ökande utlåning gynnade tillfälligt såväl aktieägare som ledning, men det togs ingen hänsyn till de långsiktiga riskerna (www.svd.se). Hösten 2008 bidrog finanskrisen till att en svensk investmentbank, Carnegie, hamnade i akuta likvida problem (www.affarsvarlden.se 1). Carnegies verksamhetsfilosofi var såväl bonusdriven som ansvarslös (www.dn.se 2). Samtidigt medförde den bristande interna kontrollen och styrningen att Carnegie förlorade sitt tillstånd att bedriva bankverksamhet (www.affarsvarlden.se 1). Vid tillbakadragandet av banktillståndet övertogs Carnegie av Riksgäldskontoret (www.dn.se 2).

Utifrån ovanstående aspekter har författarna valt att formulera nedanstående frågeställning och syfte. Anledningen till att författarna har valt detta ämnesområde är att det är outforskat, samt att det har fått ett annat perspektiv i och med den pågående debatten angående ett avskaffande av revisionsplikten. Den pågående finanskrisen har även bidragit till författarnas intresse för ämnet. För att kunna utföra undersökningarna krävs två fronter i litteraturgenomgången, som fokuserar på såväl revision och dess betydelse för företagen som kreditbedömningen hos svenska banker. Författarna är medvetna om avsaknaden av forskning kring kopplingen mellan dessa två fronter, vilket medförde författarnas intresse för frågeställningen. Det inledande kapitlet såväl som litteraturgenomgången behandlar dessa två fronter åtskilt från varandra och kopplingen återfinns i analysen.

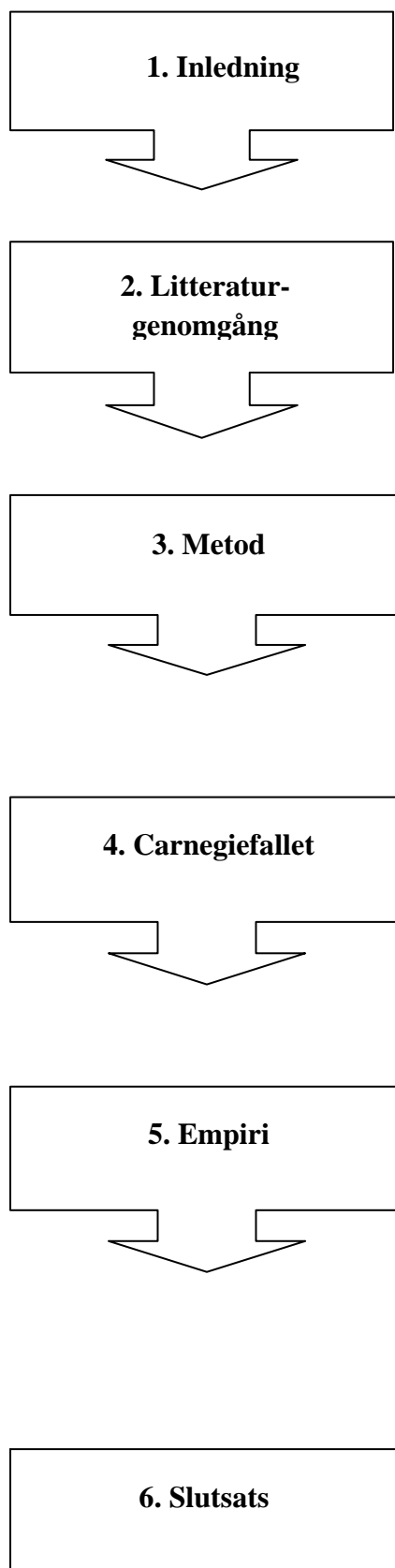
1.3 Frågeställning

Hur kommer avskaffandet av revisionsplikten i Sverige att påverka kreditbedömningen hos svenska banker?

1.4 Syfte

Denna magisteruppsats har två syften. Uppsatsens huvudsyfte är att undersöka hur ett avskaffande av revisionsplikten kommer att påverka kreditgivningarna i svenska banker. Författarna har även konstruerat ett kompletterande syfte där de undersöker hur dagens finanskris kan komma att påverka kreditgivningarna.

1.5 Disposition

Uppsatsens första kapitel presenterar bakgrunden, problemformuleringen, frågeställningen samt syftet för läsaren.

Det andra kapitlet utgörs av en litteraturgenomgång. Denna ger läsaren en bild av den teoretiska bakgrund som uppsatsen bygger på.

I det tredje kapitlet presenteras det tillvägagångssätt som har använts vid datainsamlingen samt bearbetningen av den. Det presenteras även motiveringar till de valda metoderna.

Kapitel fyra innehåller en presentation av en svensk bankskandal. Avsnittet bygger på en empirisk undersökning av investmentbanken Carnegie.

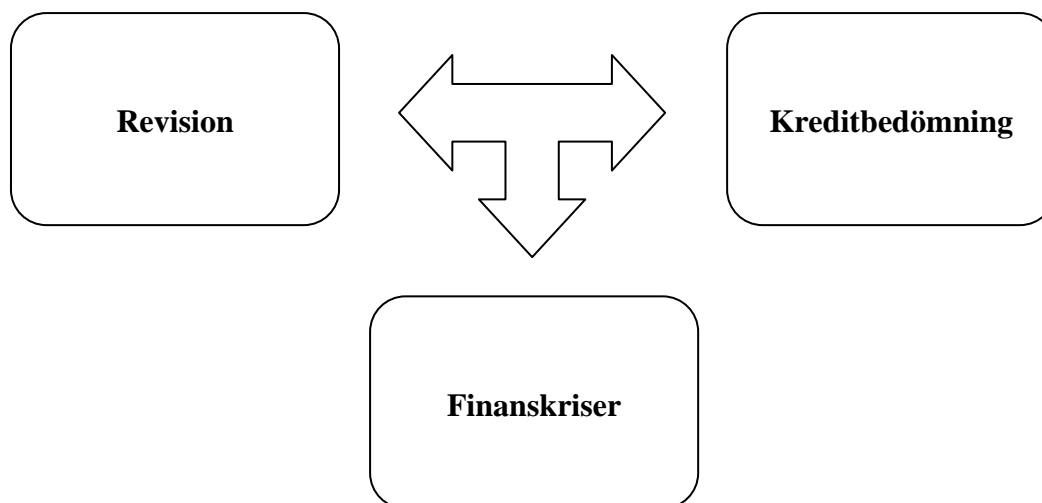
I uppsatsens femte kapitel presenteras den andra empiriska undersökningen som utfördes hos svenska banker. Här analyseras empirin och återknyts till litteraturgenomgången samt investmentbanken Carnegie.

Uppsatsens sista kapitel utgörs av en sammanställning av empirin. Här besvaras frågeställningen och författarna ger förslag till fortsatt forskning inom ämnet.

2 Litteraturgenomgång

I detta kapitel ges läsaren en bild av delar av den litteratur som ligger till grund för såväl revision som kreditbedömning. Detta avsnitt fokuserar till en början på innebörden av revisionen samt revisorns oberoende, vilket sedan följs av en kortfattad presentation av 1990-talsets finanskris, samt av kredithantering både ur ett svenskt och internationellt perspektiv. Avslutningsvis presenteras såväl professionalism som Streeck och Schmitters ramverk.

2.1 Introduktion till kapitel två

Figur 1: Översikt över litteraturgenomgångens tre grundpelare.

Denna magisteruppsats huvudsyfte är att undersöka hur kreditbedömningar i svenska banker kommer att påverkas av ett avskaffande av revisionsplikten. För att kunna undersöka detta ämne krävs först en förklaring av revisionens historia och syfte samt revisorns oberoende. Dessa faktorer är av avgörande betydelse för att kunna förstå revisionens roll vid kreditbedömningar. Nästkommande avsnitt i litteraturgenomgången belyser en annan av de tre grundpelarna i uppsatsen,

nämmligen den finansiella krisen på 1990-talet samt dagens finanskris. Dessa aspekter har författarna valt att inkludera eftersom utvecklingen inom såväl den finansiella sektorn som lagstiftning sker i samband med kriser (Wirtz, 2009). 1990-talets finanskris hade stor inverkan på den nuvarande kredithanteringen. Bankerna övergick från ett relativt ensidigt fokus på säkerheter till djupare företagsanalyser som fokuserar mer på återbetalningsförmågan (Svensson-Kling, 1999). Den sista av magisteruppsatsens grundpelare är kreditbedömning. I detta avsnitt beskrivs modeller som kan användas vid kreditbedömningar samt hur dessa fungerar i praktiken. Avsnittet behandlar även risk och relevanta regelverk kopplade till kreditbedömning. Såväl revisionsbranschen som banksektorn kan betraktas som professioner. Dessa påverkar regleringen i de områden de är verksamma inom och utgör en plattform för social kontroll. Banksektorn kan uppfattas som en betydelsefull aktör inom marknadsprincipen för social ordning. Aktörerna försöker inom denna princip maximera sina fördelar (Streck & Schmitter, 1985) och banker bidrar till detta med resursallokering.

2.2 Revisionens historia

Rötterna till det som idag kallas revision kan spåras till 1200-talets Italien. De som granskade räkenskaperna var personer, vars ställning i samhället var stark. I samband med tvister kunde räkenskaperna utgöra bevismaterial. Den svenska revisionens historia har sin grund i 1600-talets motsvarighet till dagens förvaltningsrevision. Behovet av revisorsyrket, med dagens innebörd, uppkom i samband med industrialiseringen i England och Skottland. Kravet på granskade räkenskaper berodde på att ägarna i företagen inte längre var de samma som ledningen. (Diamant, 2004)

I och med införandet av 1895-års svenska aktiebolagslag tvingades aktiebolag offentliggöra sina räkenskaper och få dem granskade av en utomstående part (Larsson, 2005). Detta medförde ett skydd för såväl aktiebolagets ägare som borgenärer, då de kunde bevaka sina investeringar på ett enklare sätt och få en mer rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning. Ett problem var dock att lagen inte ställde några krav på kompetensen hos den utomstående granskaren, vilket

dock infördes i och med 1910-års aktiebolagslag. Denna lag fokuserade endast på revisorns skyldighet i förhållande till interna intressenter. (Diamant, 2004) Anställda och styrelseledamöter i företaget fick inte utföra revisionen (Larsson, 2005).

I Sverige uppstod en debatt om ekonomisk brottslighet under 1970-talet. Frågan uppkom om revisorer kunde bidra till att stävja denna form av kriminalitet. (Larsson, 2005) Denna debatt utmynnade under 1980-talet i krav på minst en kvalificerad revisor i varje aktiebolag. Förhoppningarna var att skattefusks och skatteflykt skulle minska. (SOU 2008:32) Det uppkom även förslag om att staten skulle tillsätta revisorerna, för att stärka deras oberoende från klienterna, något som dock aldrig genomfördes (Larsson, 2005). Efter att ovan nämnda reformer genomfördes dämpades debatten, dock blomrade den upp igen efter 1990-talets finansiella kris. Revisorer ansågs vara den externa källa som hade djupast insikt i sina klienters räkenskaper, trots att de hade begränsad möjlighet att stävja ekonomisk brottslighet. (SOU 2008:32)

2.3 Revisionens syfte

Genom revision sker en oberoende granskning av företagets räkenskaper. I samband med revisionen insamlas revisionsbevis, för att revisorn utifrån dessa ska kunna dra egna slutsatser om företagets räkenskaper och rapportera om dessa. (SOU 2008:32) Då en revisor vare sig praktiskt eller kostnadsmässigt kan granska samtliga transaktioner vid en revision, görs ett riskbaserat urval baserat på företagets interna kontroll. Denna granskning leder till att revisorn har djup insikt i företagets räkenskaper och kan författa uttalanden till företagets intressenter. (www.farsrs.se 1)

Revisionen medför en kvalitetssäkring av företags räkenskaper (Revision – en praktisk beskrivning, 2006). Den information som ska framgå av räkenskaperna måste vara såväl rättvisande som tillförlitlig för att underlätta kapitalanskaffning från olika aktörer på finansmarknaden. Detta bör leda till totalt sett sänkta

transaktionskostnader. Ökad effektivitet i såväl extern som intern information är centralt. (www.kpmg.se)

2.3.1 Borgenärerna som intressentgrupp till revision

Tillsammans med ägarna betraktas borgenärerna ofta som de främsta intressenterna i ett aktiebolag (Revision – en praktisk beskrivning, 2006). De beviljar kredit med bolagets egna tillgångar som enda säkerhet. Dessa måste i kombination med bolagets återbetalningsförmåga bedömas. Trots detta befinner sig borgenärerna i ett kunskapsunderläge till gäldenärsbolaget, då de utan avtal saknar fri tillgång till information rörande riskerna i verksamheten. Revisionen kan här verka som en säkerhet för att garantera deras fordringar. (Diamant, 2004)

2.4 Revisorns oberoende

För att revisionen ska bidra med ökad tilltro till rapporteringen krävs det att revisorn är oberoende. Misstankar får därför inte föreligga om att denne har intressen som kan påverka benägenheten att rapportera upptäckta felaktigheter i räkenskaperna. (www.regeringen.se) Oberoendefrågan har hamnat i fokus efter de senaste årens redovisningsskandaler i välkända publika bolag såsom Enron och Worldcom. Efter uppdagandet av dessa skandaler har oberoenderegleringen tenderat att bli hårdare. (www.svensktnaringsliv.se)

En revision bör vara auktoritativ för att uppfylla sin funktion, något som kräver både kompetens och oberoende hos revisorn. Denne måste kunna fatta beslut utan ovidkommande hänsyn för att bidra med ökad tilltro till räkenskaperna, främst om revisionen kan påverka intressenters beslutsfattande. (Diamant, 2004) Den intressent som tar del av revisionsberättelsen måste kunna förlita sig på att revisorn haft som främsta intresse att genomföra en bra revision, och inte influerats av andra intressen. I aktiebolagslagen finns det jävsregler som bland annat stadgar att revisorn inte får äga aktier i företaget, delta i ledningen av det samma eller vara i en beroendeställning till företaget. (Revision – en praktisk beskrivning, 2006) Revisorns attityd till uppdraget är central, det ska föreligga ett

faktiskt oberoende, där revisorns moral och heder förblir oberoende (Samlingsvolymen del 2, 2008). Det är även viktigt att revisorn uppfattas som oberoende, det vill säga att ett synbart oberoende föreligger. Här föreligger de flesta kraven, då faktiskt oberoende är svårbedömt. (Diamant, 2004)

2.4.1 Revisionsberättelse

Efter varje avslutat räkenskapsår ska revisorn författa en revisionsberättelse, vilken ska lämnas till bolagsstämman (Aktiebolagslag 9kap. 5§). Innehållet i revisionsberättelsen ska inkludera uttalanden om huruvida företaget, vid upprättandet av årsredovisningen, använt sig av tillämplig lag (Revision – en praktisk beskrivning, 2006). En rekommendation angående bolagsstämmans fastställande av såväl balans- och resultaträkning som styrelsens förslag till vinstdisposition, liksom uttalanden om beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen och den verkställande direktören ska också ingå i revisionsberättelsen. (Aktiebolagslag 9kap. 32-33§§) Denna uppräknings galler samtliga aktiebolag, oavsett storlek. (www.svensktnaringsliv.se) I revisionsberättelsen ska det även framgå om räkenskaperna inte uppfyller kravet för god revisionsred. Exempel på detta är om revisorn inte haft möjlighet att utföra en tillräckligt omfattande granskning. (Revision – en praktisk beskrivning, 2006)

2.5 Revision som svenskt fenomen

Redovisning kan betraktas som ett kulturellt fenomen, då regler får olika innebörd beroende på den kontext som används. Inom EU har regelverket inom såväl redovisning som revision harmoniserats, samtidigt som olika regler kan tolkas på skilda sätt i olika kulturer. (Jönsson, 1991)

Granskning av räkenskaper är centralt inom revision (Revision – en praktisk beskrivning, 2006). Definitionen i Sverige är dock mer vidsträckt jämfört med många övriga länder, och omfattar förutom renodlad revisionsverksamhet även granskning av förvaltning samt rådgivning som utgår från granskningen. Bolagsstämman väljer bolagets revisorer och revisionen utgick ursprungligen från

ägarnas önskan av kontroll över förvaltningen utförd av bolagsledningen. I Sverige betraktas dock fler intressenter vara målgrupper för revisionen, exempelvis samhället och övriga borgenärer. (www.svensktnaringsliv.se)

I Sverige ska revisorn granska både årsredovisningen och bokföringen hos klienten samt styrelsens och VD:s förvaltning. Skulle klienten vara ett moderbolag ska även koncernredovisningen och koncerninterna förhållanden granskas. Den granskning som revisorn utför ska vara av sådan ingående och omfattande art att kraven för god revisionsredovisning uppfylls. (Aktiebolagslag 9kap. 3§; Revision – en praktisk beskrivning) Granskningens genomförande bestäms i praktiken av FAR SRS, genom dess rekommendationer och uttalanden. Sedan 2004 gäller dessutom Revisionsstandard i Sverige. Denna baseras på de internationella revisionsstandarderna som publiceras av IFAC. (www.svensktnaringsliv.se)

2.5.1 Ett internationellt perspektiv på revision

Under de senaste åren har det uppkommit motsättningar mellan nationella, regionala och globala aktörer inom revisionsområdet. Exempel på detta har upplevts mellan IFAC och Europeiska Kommissionen. År 2003 uttalade kommissionen att den önskade ett harmoniserat europeiskt övervakningssystem skiljt från det globala, där IFAC är en central aktör. Tanken var att kommissionen skulle koordinera enskilda länders revisionsövervakningssystem i ett europeiskt nätverk. En målsättning var att försäkra sig om en bred skara intressenters involvering i övervakningsprocessen. En annan målsättning var att denna nya organisation inte skulle domineras av enskilda intressentgrupper såsom IOSCO:s dominerande ställning ur ett internationellt perspektiv. (Loft et al., 2006)

2.6 Finanskrisen på 1990-talet

I Sverige rådde det under 1980-talet industriell högkonjunktur, något som dock avtog under slutet av decenniet. Bidragande orsaker var att den nationella

inflationen avtagit och på så sätt försvagat konkurrenskraften för den svenska industrin. Under mitten av 1980-talet upphävdes begränsningen av svenska bankers utlåning, vilket medförde en ökad konkurrens mellan banker och andra finansinstitut, då de ville öka sina marknadsandelar. Finansbolagen trängdes bort från marknaden till förmån för banker, vilket ledde till ett ökat intresse från institutens sida för att stödja riskfyllda låneprojekt. År 1989 skedde ytterligare en stor avreglering inom den finansiella marknaden, nämligen valutaregleringen i Sverige. Denna avreglering innebar att investerare fritt kunde placera kapital utomlands. Detta ledde till att fler investerare köpte fastigheter i främst London och Bryssel, vilket påverkade den inhemska fastighetsmarknaden negativt. (Lindgren, 1994) Avregleringen medförde ökad konkurrens mellan de svenska bankerna, något som drev på en utveckling för att sänka driftkostnaderna och utveckla nya banktjänster. Under samma period utvecklades banker till "finansiella stormarknader" som automatiserades allt mer. Samarbetsavtal och fusioner uppstod också. (Mattson, 1993) Avregleringen kan anses vara en av de största orsakerna till stora förluster inom bankväsendet under 1990-talskrisen. Denna avreglering gav bankerna större möjligheter att bevilja krediter, något som skulle visa sig vara katastrofalt. Wallander, ordförande i bankkriskommittén, framförde att utvecklingen mot ökad kreditgivning påverkades av avregleringen, men att utvecklingen mot en oreglerad marknad skedde under flera år. (Wallander, 1994) Intresset för kontroll minskade under perioden och en ökad marknadsorientering uppstod. Svenska banker förlitade sig mycket på gymnasieutbildad personal, vars vidareutbildning sköttes internt. (Engwall, 1995)

På hösten 1990 bredde en världsomfattande lågkonjunktur ut sig, vilket medförde att spekulationsbubblan sprack (Edin, Englund & Ekman, 1994). Exempel på detta var att priserna på kommersiella fastigheter föll med mer än 50 procent på två år. Vidare stannade nybyggnationer av fastigheter av, vilket ledde till katastrofala konsekvenser för såväl byggnads- som byggnadsmaterialindustrin. Aktiekurser föll lika mycket som fastighetspriserna, något som dock inte medförde några större problem för varken låntagare eller långivare. De största kreditförlusterna i bankerna var de som var relaterade till företagsfastigheter. Denna låntagargrupp stod för 44 procent av kreditförlusterna under 1992-93. (Lindgren, 1994)

Under finanskrisen i början av 1990-talet växte kreditförlusterna inom det svenska bankväsendet, något som medförde statliga räddningsaktioner i syfte att rädda insatta medel. Bankstödsnämnden inrättades som en ny statlig myndighet, för att hantera krisfinansieringen. (Lindgren, 1994) Såväl sparbanker och föreningsbanker som kommersiella banker kämpade under krisen för sin överlevnad, och krävde stora kapitaltillskott. (Mattson, 1993) Den svenska kronan var under början av 1990-talet knuten till ecun, något som förvärrade problemen med fallande exportintäkter. Underskotten i de offentliga finanserna växte och tvingade Riksbanken att genomföra massiva räntehöjningar, trots rådande lågkonjunktur. Redan i november 1992 beslutades det att kronan inte längre skulle vara knuten till ecun, utan flyta. Under inledningen av följande år sjönk räntenivån kraftigt samtidigt som ett utökat gap mellan in- och utlåningsräntan ökade bankernas intjäningsförmåga. Även Bankstödsnämndens åtgärder, i form av ett effektivt saneringsarbete, bidrog till att krisens akuta skede var passerat redan i slutet av 1993. (Lindgren, 1994)

2.6.1 Den pågående finansiella krisen

Finansiella kriser är relativt vanliga, men generellt sett av betydligt mindre omfattning än den som pågår i dagsläget. Världens finansiella marknader är sammankopplade, vilket medför att problem på Wall Street riskerar att spridas globalt. Panik sprids från marknad till marknad, samtidigt har emitterade värdepapper kopplade till USA:s bolånemarknad spritts internationellt, vilket ökat de finansiella marknadernas sammankoppling. Krisen uppstod till att börja med i USA:s bolånemarknad, samtidigt som det rådde stigande oljepriser samt underskott i USA:s statliga finanser och risk för stagflation. (Savic, 2008) I september 2008 åtstramades kreditgivningen i USA och för de lån som fortfarande beviljades krävdes högre räntor. Delar av det finansiella systemet som påverkades var interna lån mellan amerikanska banker, obligationer kopplade till tillgångar och kommersiella värdepapper. Trots denna åtstramning fortsatte bankerna att bevilja vissa krediter. Enligt en undersökning utförd av Federal Reserve Bank of Minneapolis och tidningen fedgazette har bankernas problem inte varit brist på kapital utan sjunkande antal låneansökningar och försämrade kvalitet på de

potentiella låntagarna. Företag har dock upplevt att deras tillgång till krediter försämrats i och med den pågående finansiella krisen, samtidigt som kreditkostnaderna har ökat. Samma undersökning visar att hälften av de deltagande finansiella institutionerna har skärpt kraven vid sin kreditgivning. Den pågående finansiella krisen kommer att ge upphov till nya regler avseende kreditgivning. Dessa får varken missgynna marknadens möjligheter eller uppmuntra ansvarslös kreditgivning. I USA har reglerna parallellt uppmuntrat såväl generös långivning som omdömesgill sådan, två instruktioner som är svårförenliga med varandra. (Wirtz, 2009)

I en deklARATION från G-20 2008 klargjordes vilka bakomliggande orsaker organisationen identifierade till dagens finanskris. Dessa inkluderade jakten på högre avkastning utan att korrekt identifiera riskerna, komplexa finansiella produkter samt ett underskattande av risken i banksektorn från regelsättare och bankövervakare. (www.cfo.com) Kriser i dagens samhälle kräver koordinerade internationella handlingsplaner. För att sådana handlingsplaner ska fungera krävs dels att de är tillräckliga och inriktade på rätt områden, men också att marknaderna övertygas om att planerna kommer att bidra till att lösa den finansiella krisen. (Savic, 2008)

Representanter från G-20-länderna¹ träffades i april 2009 i London, för att diskutera den pågående finanskrisen. Vid detta möte fastslogs att medlemsländerna bland annat skulle arbeta för att återuppbygga förtroendet för den finansiella sektorn, öka tillväxten och skapa fler arbetstillfällen, återuppbygga det finansiella systemet för att underlätta utlåning samt genom reglering av den finansiella sektorn öka tilliten. Förhoppningen var att dessa åtgärder skulle bidra till att leda världen ur recessionen och motverka framtida finansiella kriser. (www.g20.org 2; www.e24.se 1)

¹ G20-länderna består av: Argentina, Australien, Brasilien, Frankrike, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Kanada, Kina, Mexico, Ryssland, Saudiarabien, Storbritannien, Sydafrika, Sydkorea, Turkiet, Tyskland, USA (www.g20.org 1)

2.6.2 Fair value och dagens finanskris

Fair value har fått mycket skuld för den idag pågående finanskrisen, åtminstone såsom värderingsprincipen används enligt IFRS. Den anses ha förvärrat såväl illikviditeten som procykliditeten. Problemen med illikviditet härstammar i detta sammanhang från värdepapper knutna till bostadslån i USA. Dessa värdepapper ska liksom andra finansiella instrument enligt fair value värderas till marknadspriset om sådant finns. Saknas ett marknadsvärde får värdet på liknande instrument användas. Under de senaste åren har det inte varit balans mellan tillgång och efterfrågan på instrumenten, vilket medfört onormala marknadspriser. Kopplingen till det underliggande värdet på tillgången, avseende dess förmåga att generera kassaflöde, kan vara svag eller saknas. Som en följd härav har banker tvingats skriva ner sina tillgångar. För att kunna behålla sin soliditet tvingas de sedan attrahera nytt kapital, något som kan medföra utspädningseffekter, eller minska sin utlåning, vilket kan få depressiva effekter på ekonomin. Kritiken som har samband med procykliditet fokuserar på marknadspriset som ett felaktigt sätt att mäta värdet på tillgångar. Det blåser upp en banks balansräkning under högkonjunktur och försämrar den under lågkonjunktur. (Véron, 2008) Fair value har kritiserats för att tvinga banker att sälja ut sina tillgångar till realisationspriser, vilket medfört sjunkande tillgångsvärden (www.cfo.com). Kritiken riktas i detta sammanhang mot fair value som värderingsgrund för alla finansiella tillgångar. Det är dock oklart vilken värderingsprincip som skulle användas i stället. (Véron, 2008) I en rapport från G-20 nämndes inte fair value som en orsak till finanskrisen (www.cfo.com).

2.7 Modeller vid kreditbedömning

Det finns flera alternativa modeller vid kreditvärdighetsbedömning. Den tidiga 3C-modellen analyserade företaget utifrån tillgångar, betalningsförmåga och personlig karaktär, *capital*, *capacity* och *character*. Modellen utvecklades senare till att innehålla fem C:n, så att även säkerheter och marknad, *collaterals* och *conditions*, inkluderades. (Svensson, 2003) De olika komponenterna i modellen är mycket omfattande och det skulle därmed kräva ytterst mycket arbete för att

bedöma varje enskilt företag utifrån samtliga fem C:n. (Green, 1997) En alternativ analysmodell är CAMPARI, som fokuserar mer på kreditvillkor samt kreditbehov. CAMPARI står för *Character*, karaktär; *Ability*, förmåga; *Margin*, marginal; *Purpose*, ändamål; *Amount*, summa; *Repayment*, återbetalning och *Insurance*, försäkring. Vid en kreditbedömning kan felen sorteras in under två huvudgrupper, typ I- och typ II-fel. Typ I-fel innebär att risken underskattas, vilket medför att kredit beviljas till en kund som saknar återbetalningsförmåga. Detta medför kreditförluster för kreditinstitutet. Den andra sortens fel, typ II-fel, innebär att en kreditvärdig kund får sin ansökan avslagen. Resultatet blir utebliven försäljningsintäkt och avkastning. Standardiserade regler hos kreditinstitut kan medföra en systematisk bias. Krediter till nya kunder alternativt omfattandes höga kreditbelopp löper störst risk att räknas in under typ I-fel. (Svensson, 2003)

2.7.1 Kreditbedömning i praktiken

Då banker ska ha möjlighet att kunna bedöma potentiella kunder och avgöra deras kreditvärdighet måste en analys av kunden ske. De flesta verktygen som här står att tillgå fokuserar på kvantitativ information, främst utifrån balans- och resultaträkning. Syftet är att avgöra om företaget är solitt och kommer att överleva och därmed kunna återbetala sina skulder. Vid kreditvärdighetsbedömningar kan även kvalitativa faktorer inkluderas, exempel här är låntagarens ärlighet samt kompetens. Relationen mellan långgivaren och låntagaren har stor inverkan. (Svensson-Kling, 1999) I samband med kreditgivning kan den asymmetriska informationen mellan de inblandade aktörerna vara ett problem. Starka och långsiktiga relationer kan dock bidra till minskad informationsasymmetri. Även låntagaren kan profitera på långsiktiga relationer med banken i form av lägre kreditkostnader eller ökade möjligheter att få krediter beviljade under kristider. (Jiangli, Unal & Yom, 2008) Banker bör dessutom, åtminstone i teorin, vara specialister på informationshantering, vilket skulle kunna minska asymmetrin ytterligare. Det kvarvarande informationsgapet kan medföra felaktig kreditallokering, där företag som är såväl solida som likvida och med återbetalningsvilja nekats lån. Detta kan liknas vid ovan nämnda typ II-fel. (Svensson-Kling, 1999)

Studier från Nutek visar hur banktjänstemän bedömer potentiella låntagare vid kreditbedömningar. Dessa studier visar att endast en banktjänsteman vanligtvis har personkontakt med den potentiella låntagaren. Utifrån denna kontakt grundar sig andra banktjänstemäns åsikter om den kreditsökande. Med andra ord utgörs personbedömningen av en enskild banktjänstemans uppfattning. Denna uppfattning följer med kreditärendet i kommande uppföljnings- och beviljningsmöten. Möjligheter till att begränsa dessa problem skulle vara att endast rekrytera banktjänstemän med god förmåga att bedöma personlighet. Alternativt skulle den potentiella låntagaren träffa fler än en banktjänsteman som ett led i genomförandet av parallella personlighetsbedömningar. Vid ett scenario då bankens kreditchef motsätter sig ett kreditärende finns det indikationer på att andra tjänstemän inom kreditverksamheten undviker att uttala en motsägande åsikt. På så vis blir ansvaret mindre för den enskilde tjänstemannen samt att beslutet fattas i rådande enighet, åtminstone på ytan. Ytterligare ett intressant område avseende kreditbedömningar är säkerheter. I de fall säkerheten kan förbättras eller utökas vid ett kreditbeslut ökas sannolikheten för beviljande av en kredit. Ett sådant beslut blir då bevismaterial på att banken har ett mindre risktagande, oavsett om säkerhetstillskottet endast är marginellt. (NUTEK, 1993)

2.8 Enterprise Risk Management i riskhantering

Den pågående finanskrisen har medfört att aktörer inom finansindustrin i stor utsträckning är eniga om betydelsen av riskhantering i strategier som härstammar från höga nivåer i organisationen (Mikes, 2009). En viktig målsättning har varit att utveckla verktyg för riskhantering. ERM är ett sådant verktyg som arbetats fram och beskrivs som integrerat, holistiskt och strategiskt. Detta verktyg används för att identifiera, analysera, behandla, övervaka och kommunicera risker i företag, så att de överensstämmer med företagets mål. (www.deloitte.com) Utvecklingen inom ERM fokuseras främst kring fyra teman, nämligen riskkvantifiering, riskaggregering, riskbaserad prestationsmätning samt hantering av icke kvantifierbara risker. Den del av personalstyrkan som arbetar med riskhantering, får utifrån dessa teman olika mål och ambitioner att eftersträva. Det är utifrån detta som riskhanteringsmixen i en organisation konstrueras. Förutom

kapitalbehov i bankernas organisation som helhet, berör ovan nämnda tekniker avseende risk även kapitalallokering inom organisationen. Kapitalbehovet bestäms i proportion till bankens risktagande, där högre risk medför högre kapitalbehov. (Mikes, 2009)

2.8.1 Risker vid kreditbedömning

Inom såväl redovisning som finans är tillgångars värde en central aspekt. Avseende finansiella tillgångar beror detta värde på dels dess avkastning och dels dess risk. Detta gör riskmätning till en betydelsefull uppgift för att kunna värdera tillgångar. (McGoun, 1995) Under perioder av finansiella kriser fungerar de flesta riskmätningssmetoder sämre, eftersom marknadspriset påverkas av marknadsaktörernas agerande. Detta medför att riskprognoserna blir opålitliga. Det krävs hög kvalitet på modellerna och kompetens hos professionen för att modellerna i något avseende ska vara användbara. Riskerna är annars att kapital allokteras ineffektivt, vilket leder till en icke önskvärd riskspridning. (Daníelsson, 2002)

Finansiella institutioners förmåga att mäta risk har ökat under de senaste decennierna. Praktiskt inriktad litteratur förespråkar riskkvantifiering som den främsta formen av riskhantering, där marknads-, kredit- och operationell risk är de främsta underkategorierna. Till dessa kan även försäkringsrisk läggas. Marknadsrisk härrör från förändringar i finansiella tillgångar och skulder eller åtaganden. Kreditrisk har sitt ursprung i värdeförändringar, samtliga åtaganden beroende på ränteförändringar och kvaliteten på givna krediter. Försäkringsrisk drabbar utgivare av försäkringar när försäkringsanspråken varierar. De risker som inte går att inordna under någon av dessa tre undergrupper har traditionellt betraktats som operationella risker. (Mikes, 2009)

Risk mäts med hjälp av historiska sannolikheter för utdelningen eller konkurs, det sistnämnda utifrån andel konkurser i jämförbara företag. Då statistiska metoder visat sig framgångsrika inom andra vetenskaper, fanns en förhoppning att de skulle kunna tillämpas på riskmätning. Flera metoder används parallellt och

resultatet har inte alltid varit lyckat. Trots detta används sannolikhetsmetoder vid riskmätning än idag. Skulle metoden förkastas, innebär detta att den involverade professionen förlorar status. Värdet på den kompetens som riskmätarna besitter skulle markant sjunka. Det finns i dagsläget inget alternativt sätt att mäta risk. (McGoun, 1995)

2.9 Kreditbedömningens mål

Det finns två huvudsakliga mål med en kreditbedömning, dels att undvika kreditförluster och dels att göra en maximal avkastning på kreditinstitutets riskkapital. En sådan maximering kräver att institutets förmåga att bedöma risker överstiger konkurrenternas. Företagsanalysen bör vara lika noggrann som om institutet satsat riskkapital. (Green, 1997) Kreditvärdighetsbedömning grundar sig på såväl det framtida realisationsvärdet av eventuellt ställda säkerheter som på en företagsanalys. Vid bedömningen av säkerheternas framtida värde analyseras tillgångarnas marknadsvärde för att minimera förlustrisken om låntagaren inte är likvid. Företagsanalysen bör innefatta såväl systematisk och omfattande som detaljerad information. Den bör fokusera på ett företags fortlevnad med intjänings- och betalningsförmågan i centrum. I praktiken inriktas analysen snarare på risken för konkurs och betalningsinställelse. Modellerna för riskbedömning blir enkla och kvantitativa för att uppnå effektivitet och standardisering. Omgivningen förväntas vara stabil och kreditgivarnas förmåga att upptäcka varningssignaler i tid begränsas. Det blir även en homogen företagsbedömning oavsett företags storlek. Detta minskar möjligheterna till kompetensutveckling främst gällande bedömningen av små och medelstora företag. (Svensson, 2003)

2.10 Regler rörande kredithantering i Sverige

1980-talets högkonjunktur medförde en situation då bankernas kreditvärdighetsbedömning förändrats till att bli mer säljriktad med högt risktagande. Den kris som drabbade världen i början av 1990-talet förvärrades av denna strategiförändring i svenska banker. Problem på fastighetsmarknaden i

kombination med konkurser och konjunkturedgång medförde kreditförluster för bankerna. Krisen ledde till att bankernas kreditgivningsverksamhet underkastades en hårdare reglering. Regleringen skulle inte endast verka för sund kreditgivning, utan även utgöra ett skydd för insatta medel. En del i regleringen var ett förbud mot investeringar i kapitalplaceringssyfte. (Svensson, 2003) År 2004 infördes en ny lag avseende kreditgivningsverksamhet. Grunden i reglerna kring kreditgivningsverksamhet är lag om bank och finansieringsrörelse. Ett kreditinstitut ska i första hand identifiera, rapportera samt kontrollera de risker som är förknippade med dess rörelse. Den interna kontrollen ska vara tillfredsställande. Risker som ett kreditinstitut ska uppmärksamma speciellt är kredit-, marknads-, samt operativa risker. Den totala riskbilden får inte äventyra uppfyllandet av de förpliktelser som institutet ådragits sig. Ett uppfyllande av dessa krav kräver att instituten har metoder som möjliggör värdering och upprätthållande av kapital, som är tillräckligt för att täcka de risker som institutet är eller kan bli exponerat för. (Lag om bank och finansieringsrörelse 6kap. 2§)

När en låntagare ska beviljas eller nekas ett lån ska en kreditprövning genomföras av institutet.

”Innan ett kreditinstitut beslutar att bevilja en kredit skall det pröva risken för att de förpliktelser som följer av kreditavtalet inte kan fullföljas. Institutet får bevilja en kredit bara om förpliktelserna på goda grunder kan förväntas bli fullgjorda.”

(Lag om bank och finansieringsrörelse 8kap. 1§)

Kreditprövningen i kreditinstitutet skall utgöra ett tillräckligt beslutsunderlag åt beslutfattaren i ärendet, så att denne kan bedöma risken med krediten. Beslutet ska även dokumenteras så att hanteringen kan följas och beslutsunderlaget redovisas. (Lag om bank och finansieringsrörelse 8kap. 2-3§§)

Den dokumentation som ska ligga till grund för kreditgivningsbeslut bör inkludera analyser, rapporter från möten med kreditkommittéer, korrespondens och ekonomiska rapporter. Varje kommersiellt lån är unikt och kan skilja sig från andra avseende klientens storlek, bransch och risknivå. Dokumentationen utgör ett bevis för att kreditgivningen skett enligt rådande lag. (Austen & Reisch, 2007)

2.10.1 Kredithanteringens regelverk ur ett amerikanskt perspektiv

Den nyttillträdde presidenten i USA, Barack Obama, representerar demokraterna, ett parti som historiskt varit förespråkare av ökade regleringar. Detta i kombination med dagens finansiella kris medför en sannolikhet för ökad reglering av banksektorn. Syftet med dessa regleringar blir att motverka att de senaste årens expansiva kreditgivningar upprepas. De flesta i USA är överens om att kreditmarknaden kommer att regleras hårdare, frågan är dock i vilken utsträckning. Ett problem som kan uppkomma i USA, är att flera aktörer är inblandade i regleringen av kredithantering, vilket innebär en risk för ett heterogent regelverk. Ett sådant regelverk skulle kunna uppkomma då de olika aktörerna fokuserar enbart på sitt ansvarsområde, utan att samarbeta och ta hänsyn till helheten. (Bruno-Britz, 2009)

2.11 Professionalism

Staten och professioner har en stark relation. Professionen får självbestämmanderätt och monopol över sin begränsade verksamhet i utbyte mot självreglering, samtidigt som staten får ökad auktoritet. (Suddaby et al., 2007) Framför allt relationen mellan professionen, staten och andra regelutformare har varit i fokus i studier om professionalism under de tre senaste decennierna. Möjligheter för demokratisk kontroll och ansvar för producerade regler påverkas av den organisation som utfärdar dem. Om professionen är regelutfärdare kan detta medföra bristande demokrati och att ingen hålls ansvarig för regelverket. Icke statliga organisationer spelar också en roll av betydelse i internationell reglering. Forskningen angående professionalism ska alltså inte endast fokusera på kreditinstitut, utan även icke statliga organisationer som kan utgöra länkar mellan olika finansiella discipliner. (Cooper & Robson, 2006)

Professionens självreglering resulterar i en delegering av ansvar för utförandet av relevanta regelverk och utgör därmed en central aspekt av professionalism. Professioner utfärdar etiska koder som en del av självregleringen och ansvarar för

disciplinåtgärder mot medlemmarna. Den form av social kontroll som härstammar från professionalism benämns professionell styrning. Sammanlänkade institutioner bidrar med stöd och organisation för att åstadkomma kontroll över professionens arbete. Ett problem med professionalism, som kritiseras i litteraturen, är motviljan att vidta disciplinära åtgärder. Bevarandet av professionen kan betraktas som viktigare än det allmännas bästa. (Suddaby et al., 2007) Professionen vill försäkra sig om legitimitet och status inom sitt segment. Medlemmar önskar att professionen ska vara avgränsad för att bevara exklusiviteten. Professionella organisationer vill därför hävda sitt område gentemot andra potentiellt konkurrerande professioner. Detta kan inkludera utbildnings- och kompetenskrav såväl som rätten att praktisera i olika segment. Professionella organisationer definierar ofta sin verksamhet i förhållande till andra yrkesgrupper. (Cooper & Robson, 2006)

Media spelar en central roll för professioner. Aktörerna inom professionen agerar utifrån etablerade institutioner såsom lagar och regleringar samt kollektiv identitet och normativa uppfattningar. Såväl reglering som självreglering kan studeras utifrån maktallokering samt den kultur och de handlingar som gör professionen stabil och effektiv. (Larsson, 2005) Angående finansiell reglering kan staten ha ett för stort inflytande, något som borde överlåtas på professionen. Statligt engagemang behövs dock ofta i samband med kriser. Det är viktigt att det sker en debatt angående problem inom redovisning, inte minst så att dessa framkommer offentligt. Problemen utsätts genom debatten för en kontroll, vilket kan korrigera eventuella felaktigheter i reglerna och därmed medföra en utveckling inom den finansiella sektorn. Professionen behöver därför ett forum där debatten kan ske. (Jönsson, 1991)

2.11.1 Marknadens ökade makt

I dagens samhälle, åtminstone som situationen var innan den finansiella kris som nu pågår uppkom, ansågs det önskvärt med en regering som hade så lite makt som möjligt. Denna skulle i stället tillfalla marknaden, vilken i största möjliga mån skulle vara fri. Det problem som förespråkare för detta system mötte kom från de

stora multinationella företagen. Företagsledare i dessa koncerner får enorma ersättningspaket, såväl under karriären som i pension. Detta medför att marknadens självkontroll försvåras. Den ideala situationen med en entreprenör och dennes arbetare uppstår inte hos dessa enorma organisationer. (Frankenfurter & McGoun, 1999)

2.12 Streeck och Schmitters ramverk

Social ordning är enligt många forskare möjligt utifrån en modell. Det vanligaste är att denna delas in i marknad, stat och samhälle. Inom marknadsprincipen är entreprenörer dominerande och försöker uppnå maximala vinster. Det råder spridd konkurrens, där såväl företagen som dess kunder försöker maximera sina fördelar. Den viktigaste betalningen anses vara materiell framgång. Ekonomisk rikedom ger denna form av social ordning legitimitet. Det är främst i relationen köpare/säljare som konflikter uppstår. Genom hierarkisk kontroll samt byråkratiska aktörer kan staten styra den sociala ordningen. Staten har här monopol på lagligt tvång. Byråkratisk stabilitet är en målsättning och mycket styrning sker genom rädslan för bestraffning. Det föreligger myndighetsreglering, samtidigt som samtliga aktörer har gemensamma drivkrafter för att på så vis öka förutsägbarheten och reducera riskerna. Varje medborgare ska kunna få ett bemötande som är såväl rättvist som förutsägbart, och det ska finnas möjlighet till att uppnå en framgångsrik karriär. Konflikter uppkommer främst mellan de styrande och de styrda, då de styrande begagnar sig av fördelar. Den sista principen i ramverket är samhället, där styrningen sker genom spontan solidaritet. Gruppen är den dominerande aktören och målet är erkännande från anhängarna. Dessa får fördelar genom sin grupp tillhörighet där vissa värderingar delas. En gemensam välavgränsad identitet uppnås genom tillhörigheten och deltagandet med gruppen. Samtliga ordningsprinciper delar ett ömsesidigt beroendeförhållande till de övriga, samtligt som de är konkurrenter. Streeck och Schmitter introducerar ytterligare en nivå av social ordning, nämligen associationen. Organisatorisk gemenskap är målsättningen. Denna är åtminstone relevant i industrialiserade länder med marknadsekonomi. En begränsad grupp intresseorganisationer förhandlar sinsemellan och erkänner varandras status.

Kompromisser nås, vilka är relativt stabila, för att uppnå den egna organisationens mål. Dessa ömsesidigt beroende men i övrigt självständiga organisationer är de centrala aktörerna. (Streeck & Schmitter, 1985)

2.12.1 Begränsningar med Streeck och Schmitters ramverk

Ovan nämnda ramverk har vissa begränsningar, bland annat genom att det endast fokuserar på den individuella nationens regelverk och bortser helt från internationell reglering. Ramverket saknar också förklaring till såväl ursprung som förändring av regleringar genom avsaknaden av historiskt sammanhang. Det inbördes styrke- respektive svaghetsförhållandet mellan de olika principerna klargörs inte. Vid en analys av regleringen bör kombinationen av principerna undersökas. Olika nationer lägger olika vikt vid principerna i sin reglering. Nationen skapar inte enbart regelverk utifrån marknadens eller statens krav, utan influeras även av andra sorts dominans. Exempel på dessa är associationism, där samhället är en avgörande faktor dock underordnad marknaden, samt corporationism där staten utgör en central aktör som dock samarbetar med intresseföreningar för att uppnå legalitet. I Sverige kan uppkomsten av regelverk bäst beskrivas utifrån corporationism, med staten som den centrala aktören vid lagstiftningsprocessen. (Puxty et al., 1987)

2.13 Sammanfattning

Revisionens och redovisningens historia sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden. Det pågår en ständig utveckling inom dessa båda områden. Skandaler inom såväl redovisning som revision har legat till grund för ny lagstiftning både nationellt och internationellt. EU utför ett ständigt harmoniseringsarbete och ett avskaffande av revisionsplikten i Sverige är ett led i detta arbete. En annan aspekt som påverkar utvecklingen inom den finansiella sektorn är de finansiella kriser som i cykler drabbar världen. 1990-talets fastighetsrelaterade kris påverkade såväl lagar som praxis avseende kreditgivning. Den pågående krisen har på olika vis påverkat finanssektorn både i Sverige och internationellt. Inom den finansiella sektorn är det av stor betydelse att uppvisa en korrekt och rättvisande bild av det

låntagande företaget vid en kreditgivning. Detta är en omfattande process och det finns ett flertal modeller att applicera. Banktjänstemän utgör en så kallad profession inom den finansiella sektorn och kan på så sätt till viss del påverka lagstiftningen på nationell nivå. Vidare finns det även ett ramverk för social ordning där marknadsprincipen utgör en grundpelare. Inom denna pelare råder det spridd konkurrens, något som medför att både företagen och dess kunder vill maximera sina fördelar.

Utifrån den ovan presenterade litteraturen gick det inte att besvara uppsatsens frågeställning och inte heller att uppfylla uppsatsens syfte. Anledningen till detta anser författarna är att ett avskaffande av revisionsplikten ännu inte har skett, och därmed befinner sig i ett utvecklingsstadium. Detta stadium har medfört att de svenska bankerna i dagsläget inte vet vad som kommer att hända efter ett avskaffande av revisionsplikten. Dock börjar de allt mer att förbereda sig på ett avskaffande och vad det kommer att innebära för deras verksamhet beträffade såväl kreditgivning som kreditbedömning för små svenska aktiebolag. Då de svenska bankerna till viss del har påbörjat ett anpassningsarbete ansåg författarna att tjänstemän verksamma inom dessa banker skulle vara av stor relevans att intervjua. Anledningen var att banktjänstemännen besatt kunskap som skulle hjälpa författarna att uppfylla magisteruppsatsens syfte. Genomförandet av studien med svenska banktjänstemän finns presenterat i uppsatsens femte kapitel.

3 Metod

I uppsatsens tredje kapitel behandlas de arbetssätt och val som har legat till grund för insamlingen av empirin, vilken består av den data som intervjuerna genererat. Detta avsnitt beskriver den metod som författarna har använt sig av för att uppnå resultatet. I detta kapitel finns även argument och motiv till de metodologiska val, som är av relevans för denna magisteruppsats.

3.1 Metodologiska överväganden

För att kunna uppnå syftet med magisteruppsatsen och därmed besvara forskningsfrågan utfördes två empiriska undersökningar. Den första bestod av en presentation av investmentbanken Carnegie. Presentationen återfinns i uppsatsens fjärde kapitel. Den andra undersökningen skedde i form av intervjuer hos Sveriges banker, såväl tre av Sveriges storbanker som mindre fristående banker, och återfinns i uppsatsen femte kapitel. De storbanker som intervjuades var Handelsbanken, SEB och Swedbank. Nordea, den fjärde storbanken, kontaktades av författarna, men avstod från att medverka på en intervju. Anledningen till detta var att banken ansåg att de i nuläget inte hade någon policy avseende kreditbedömning efter ett avskaffande av revisionsplikten. Intervjuer utfördes även på följande mindre fristående banker: Färs och Frosta Sparbank, Sparbanken Finn, Sparbanken Gripen, Skånes Provinsbank samt Sölvesborg-Mjällby Sparbank. Även vissa lokala sparbanker valde att avböja från att medverka i intervjuer. Skälen till detta varierade, men berörde tidsbrist och policy avseende såväl intervjuer som avskaffandet av revisionsplikten. Författarna är medvetna om den brist detta kan ha medfört i analysen, dock är det inget som de hade möjlighet att påverka.

Till grund för intervjuerna låg såväl uppsatsens litteraturgenomgång som avsnittet om investmentbanken Carnegie. Metoden och därmed strategivalet, för att kunna utföra dessa intervjuer, blev till följd därav teoretiskt urval snarare än sannolikhetsurval. Anledningen till detta metodval var att magisteruppsatsen i stor utsträckning har en kvalitativ inriktning. Syftet med teoretiskt urval är att frambringa en ny teori, där undersökaren intervjuar och på så sätt insamlar, kodar samt analyserar den insamlade datan. Det som är specifikt med teoretiskt urval är att urvalet handlar om en fortlöpande process och därmed inte begränsas till ett speciellt stadium. Med andra ord ska insamlingen av data ske växelvis med analysen av den samma. Detta är en av de största skillnaderna mellan teoretiskt urval och sannolikhetsurval. (Glaser & Strauss, 1967) Insamlingen av data har, under magisteruppsatsens gång, både analyserats och kodats enligt de kategorier som frågeställningen genererat. Allteftersom har det fastställts vilken ytterligare information och data som har behövts. Detta har utförts för att undersökningsmaterialet skulle kunna få den relevans som krävs för att kunna frambringa eventuell ny teori (Strauss & Corbin, 1991). Då undersökningen ska verka som grundval för analysen har valet av metod speglats av Grounded Theory, en metod vilken beskrivs nedan. Litteraturgenomgången gav inte författarna svar på frågeställningen och uppfyllde inte syftet, varför ytterligare undersökningar var nödvändiga för att kunna uppfylla uppsatsens syfte.

3.1.1 Grounded Theory

Grounded Theory är sedan slutet av 1960-talet den vanligaste metoden för analys av kvalitativ data. I Grounded Theory finns ett flertal så kallade verktyg som ingår i denna teori. (Bryman & Bell, 2005) Strauss och Corbin, 1998, beskriver Grounded Theory enligt följande:

”teori som härletts från data som samlats in och analyserats på ett systematiskt sätt under forskningsprocessens gång. I denna metod finns det ett nära samband mellan datainsamling, analys och den resulterande teorin.”

(Strauss & Corbin, 1998, s. 12)

Ett av ovan nämnda verktyg är teoretisk mättnad, vilket utgår från att undersökaren insamlar data till dess att teoretisk mättnad är uppnådd. Detta innebär att undersökningar fortsätter till dess att ingen ny relevant data framkommer vid intervjuer. Teoretisk mättnad är en viktig grundpelare inom Grounded Theory. Denna teori förespråkar att undersökaren gör sitt urval så att olika teoretiska idéer kan testas, urvalet ska även bestå av benämningar som är av relevans samt är meningsfulla för teorigenereringen. (Bryman & Bell, 2005) För att kunna använda Grounded Theory i magisteruppsatsen valde författarna att utföra intervjuer fram till dess att det inte framkom någon ny data som var av relevans för uppsatsens analys. För att författarna skulle kunna uppnå teoretisk mättnad krävdes det att de utförde elva intervjuer med respondenter från svenska banker. En utav dessa intervjuer utfördes per telefon, medan de övriga utfördes på respektive respondents bankkontor. Parallellt med utförandet av intervjuerna analyserades den information som framkom vid intervjutillfällena.

3.1.2 Fenomenologi

Fenomenologi innebär att författaren ska bortse från sina egna förutfattade uppfattningar, vad beträffar förståelsen om världen. Fenomenologi betraktar människor och dess beteende. För att tolka innehållet i en persons beteende bör undersökaren se saker och ting med utgångspunkt i den studerade personens perspektiv. (Bryman & Bell, 2005) Denna magisteruppsats består av två olika typer av empiriska undersökningar, såväl avsnittet om investmentbanken Carnegie som intervjuer med banktjänstemän. Detta har medfört att fenomenologi är applicerbar på uppsatsen, då författarna, i så stor utsträckning som möjligt, har bortsett från de förutfattade meningarna de hade innan de tog del av den debatt som förs i media om Carnegie samt utförde intervjuerna. Vid inhämtandet av information om Carnegie har artikelförfattarens perspektiv varit centralt och författarna har strävat efter att deras egna uppfattningar skulle få så liten påverkan som möjligt. Författarna har även försökt att bortse från att de kan ha påverkats av de intervjuer som tidigare utförts vid senare intervjutillfällen. På så vis har författarna valt att tolka innehållet i intervjuerna med utgångspunkt från det perspektiv som respondenten hade vid intervjutillfället.

3.1.3 Analysmodell

För att författarna skulle komma fram till ett resultat av undersökningen använde de sig av kategorier. En kategori kan agera som *kärnkategori*, denna kategori utgör kärnan i datainsamlingen medan de andra underliggande kategorierna kommer att kretsa kring denna. Kategorier kan ses som en central del inom Grounded Theory, i och med att kategorierna är essentiella för teorin. (Bryman & Bell, 2005) För att författarna skulle kunna analysera den insamlade datan krävdes det att det konstruerades både en kärnkategori samt underkategorier till denna. Svaren som framkom vid intervjuerna med respondenterna analyserade författarna utifrån de teorier som presenterats i litteraturgenomgången. Den kärnkategori som författarna konstruerade var bankers inställning till revisionsplikten. Som komplement konstruerades även underkategorier, bestående av följande ämnen: aspekter vid kreditbedömning, finansiella krisers påverkan på kreditbedömning, kunskapsöverföring till noviser samt konkurrensen i den svenska banksektorn. Både kärn- och underkategorierna användes för att analysera och systematisera respondenternas svar. Med andra ord är det författarnas så långt som möjligt objektiva tolkning av respondenternas svar som återfinns i kapitel fem. De svar som framkom vid intervjuerna har analyserats utifrån såväl litteraturgenomgången som avsnittet om Carnegie för att belysa dess sammanhang. Författarna önskade beskriva sammanhanget mellan respondenternas svar, litteraturgenomgången samt avsnittet om Carnegie. Detta har medfört att empirin har genererats och därmed frambringat uppsatsens slutsatser.

3.1.4 Kvalitativ och induktiv metod

Kvalitativa metoder har inriktning mot ord, vilket är motsatsen till kvantitativa metoder som riktar sig mot siffror. Detta innebär att en forskare som använder sig av en kvalitativ metod begagnar ord vid framställningen av analyserna som framkommer vid undersökningen. Vid användandet av kvalitativa forskningsmetoder är det viktigt att undersökaren försöker sträva efter en nära relation till den som ska undersökas. Ett kännetecken för kvalitativa metoder är att de i de flesta fall är induktiva, tolkande samt konstruktionistiska. Trots detta finns

det de forskare, inom det kvalitativa området, som anser att metoderna inte alltid ter sig enligt dessa aspekter. Forskare som utför kvalitativa undersökningar tar generellt sett större hänsyn, än vad kvantitativa forskare gör, till de eventuella maktrelationer som kan finnas mellan forskaren och respondenter. (Bryman & Bell, 2005)

Undersökningar som grundar sig på en induktiv ansats innebär att forskaren går från empiri till teori. Det mål som forskaren vill uppnå är att se verkligheten utan förväntningar i så pass stor utsträckning som möjligt, för att sedan kunna samla in relevant data, analysera och slutligen systematisera den. En förutsättning för detta är att forskaren inte har några förväntningar eller förutfattade meningar. För att forskaren skall kunna utveckla ny teori krävs det att denne försäkras om att den insamlade datan är av hög relevans för ämnet. (Jacobsen, 2002)

Kvalitativa forskningsmetoder lägger sin vikt vid ord i samband med datainsamlingen, varför valet av kvalitativ metod var det mest naturliga för denna magisteruppsats. För att uppnå ett djup i uppsatsen och därmed få en djupare förståelse för informationen i den insamlade datan, valde författarna att vända sig till banker, såväl de fyra storbankerna som mindre banker med stark anknytning till sina respektive regioner. De frågor som utgjorde underlaget för intervjuerna med respondenterna, generades, som tidigare nämnts, utifrån den pågående debatten om avskaffandet av revisionsplikten och den pågående finanskrisen såväl som debatten om investmentbanken Carnegie. Vid intervjutillfällena gavs det utrymme för respondenterna att uttrycka sig i egna ord. Denna magisteruppsats baseras till stor del på intervjuer med experter inom dess yrkesgrupp, det vill säga banktjänstemän, varför uppsatsen har en induktiv ansats. Den information som framkom vid intervjuerna var av hög relevans för magisteruppsatsens ämne. Då uppsatsen har en induktiv ansats har författarna vid intervjutillfällena, i så pass stor utsträckning som möjligt, eftersträvat att se verkligheten utan några förväntningar, vilket även överensstämmer med fenomenologin. Dock är författarna väl medvetna om att det är svårt att se verkligheten utifrån ett induktivt synsätt, bland annat då författarna har begränsad kunskap inom området samt påverkningar utifrån den pågående offentliga debatten.

3.2 Tillvägagångssätt

Syftet och frågeställningen till denna magisteruppsats framkom genom den pågående debatt, som i media bland annat har handlat om investmentbanken Carnegie, den pågående finansiella kris som färgat hela världen sedan sensommaren 2008 samt ett avskaffande av revisionsplikten. Denna debatt har bland annat legat till grund för konstruerandet av intervjufrågor till respondenter och slutligen bidragit till analysen samt slutsatserna i uppsatsen. För att kunna uppnå teoretisk mättnad utförde författarna, tillika intervjuarna, intervjuer tills dess att ingen ny relevant data framkom. Författarna konstruerade en kärnkategori samt underkategorier till denna. Samtliga kategorier användes sedan av författarna för att beskriva samt analysera de svar som samtliga respondenter gav. Respondenterna berörde vid intervjuerna olika aspekter av de frågor som ställdes. Vissa aspekter återkom vid intervjuerna, men då kopplade till olika frågor. Detta leder till vissa upprepningar i resultatredovisningen, då dessa aspekter analyseras kopplade till de olika kategorierna i uppsatsen.

3.2.1 Carnegie – en omtalad bank

Det kapitel som författarna har valt att benämna Carnegiefallet finns presenterad i nästkommande kapitel och handlar om den skandalomsusade investmentbanken Carnegie. Informationen är främst hämtat från ekonomiska tidskrifter såsom Affärsvärlden och Dagens Industri, men även från Finansinspektionen. Kapitlet har utgjort en del av grunden i magisteruppsatsen. Anledningen till att nämnda källor har använts i kapitlet om Carnegie, var att författarna ansåg att det var källor med stor relevans för uppsatsens ämnesval. Dessutom var det källor med stor tillförlitlighet. I kapitlet om Carnegie belyses delar av de centrala problem som investmentbanken har haft under de senaste åren. Författarna ansåg att Carnegiefallet var av stor betydelse för uppsatsen, då banken har haft problem med såväl den interna kontrollen och redovisningen som stora exponeringar till enskilda kunder. Vidare har även Carnegie haft omfattande problem med revisionen i banken. Detta medförde att en revisor blev varnad och en ådrog sig en erinran från Revisorsnämnden (www.affarsvarlden.se 2). Detta är aspekter som

bidragit till valet att inkludera kapitlet om investmentbanken Carnegie i magisteruppsatsen.

3.2.2 Intervjuer

Författarna kontaktade svenska banker för förfrågningar om de var villiga att ställa upp med personliga intervjuer. Samtliga respondenter erbjöds att få tillgång till intervjufrågorna innan dess att intervjun genomfördes. På grund av tekniska fel fick en av respondenterna, A, inte tillgång till frågorna i förväg. Vid flertalet av intervjuerna framkom det att respondenterna hade diskuterat frågorna tillsammans med någon eller några kollegor. Detta hade respondenterna gjort för att kunna ge djupare svar på intervjufrågorna. Respektive respondents position i banken har varierat från centalt anställd kreditanalytiker till kreditchefer och företagsrådgivare. Vem av författarna som utförde intervjuerna skilde sig åt från intervju till intervju. Författarna ansåg att det var av största vikt att de var engagerade under intervjuerna, då brist på engagemang annars kan påverka respondenterna. En av intervjuerna utfördes som telefonintervju efter önskemål från respondenten. Ett alternativ för författarna hade varit att spela in intervjuerna, men då författarna var rädda för att detta skulle kunna påverka respondenternas öppenhet negativt, valde de att avstå från att banda intervjuerna.

De frågor som konstruerades till intervjuerna var av semistruktur, vilket innebar att respondenterna gavs möjlighet att svara utifrån olika infallsvinklar. Detta ledde till att respondenterna behandlade olika aspekter vid besvarandet av frågorna. Respondenter från samma bank kan därför ha gett olika svar beroende på hur de valt att vinkla frågan. För att författarna skulle kunna besvara uppsatsens frågeställning krävdes intervjufrågor av seminstruktur, men med en strukturerad ordning. Denna struktur underlättade sedan analysen av respondenternas svar. För att undvika att styra respondenterna i deras svar i så stor utsträckning som möjligt valde intervjuerna att i största möjliga mån inte ställa följdfrågor. Detta medförde att svaren gav något olika infallsvinklar, beroende på vem av respondenterna som intervjuades. Dock ställde författarna enstaka följdfrågor under intervjuerna, trots medvetenheten om den ledning detta medför. Detta gjordes för att få ett djup i

respondenternas svar. Författarna var medvetna om den rådande banksekretessen i Sverige. Detta påverkade konstruktionen på frågorna, då författarna medvetet undvikit känsliga frågor. Anledningen till detta var möjligheten till gensvar hos respondenterna. Författarna tror inte att denna begränsning har inverkat negativt på uppsatsens djup och dess förmåga att besvara frågeställningen.

Nedan följer en kort presentation av samtliga respondenter:

Respondent A har varit verksam inom samma bank sedan början av 1990-talet. Respondenten har arbetat i Malmö i tio år, och arbetar idag som bankdirektör och chef för företagsmarknaden.

Respondent B har arbetat som företagsrådgivare sedan mitten på 1980-talet. Sedan cirka tio år tillbaka har respondenten denna position i den bank denne är verksam inom. För fyra år sedan blev respondenten kreditchef på Malmökontoret, vilket är det största kontoret i södra regionen.

Respondent C har varit verksam i banken sedan 1988 och har tio års erfarenhet som kontorschef. Arbetet som kontorschef har varierat allteftersom förändringar i banken har skett. Sedan 2003 har han varit kreditchef inom banken. Respondenten är även verksam som kreditchef i Danmark.

Respondent D påbörjade sin karriär inom banksektorn 1985, då på Sparbanken. Fem år senare övergick respondenten till en annan storbank och blev företagsrådgivare. Vidare har denne varit verksam som kontorschef i sju år, och för fyra år sedan blev respondenten företagsmarknadschef. Detta innebär att denne har hand om sju kontor och ska utveckla det distrikt som dessa kontor innefattar.

Respondent E har arbetat i den finansiella sektorn sedan början av 1980-talet och har trettio års erfarenhet av att finansiera företag. Denne är idag företagsmarknadschef i en lokal sparbank, i vilken respondenten har arbetat under tio års tid. Arbetsuppgifterna inkluderar även sådana som klassiskt inordnas under kreditchef.

Respondent F påbörjade sin karriär inom bankväsendet för tio år sedan. Under de första sex åren var denne verksam som företagsrådgivare och även lantbruksansvarig på ett av de lokala kontoren. Sedan fyra år tillbaka är respondenten kreditchef på det lokala kontoret i Lund.

Respondent G har arbetat inom banksektorn hela sitt yrkesverksamma liv, det vill säga drygt 30 år. Redan som 26-åring blev respondenten kontorschef för ett mindre kontor. Sedan ett och ett halvt år tillbaka är respondenten bankchef på en lokal sparbank.

Respondent H har varit verksam inom banksektorn sedan avslutandet av sin gymnasieutbildning, vilket innebär knappt 30 år inom branschen. Till en början var respondenten verksam inom Föreningsbanken och arbetade där med långivning. Sedan tio år tillbaka är respondenten verksam inom en lokal sparbank, där denne idag arbetar som kreditchef.

Respondent I har arbetat i bank sedan slutet av 1980-talet. Denne fick tidigt fatta egna kreditgivningsbeslut. Idag arbetar respondenten som ställföreträdande kreditchef på en lokal sparbank.

Respondent J har varit verksam i den storbank denne representerar sedan 1974 och har hela tiden arbetat på företagssidan. Denne arbetar bland annat med att utföra branschanalyser. Respondenten är centralt anställd inom bankens företagsanalysavdelning och är anställd som kreditanalytiker.

Respondent K påbörjade sin karriär inom banksektorn i början av 1980-talet och inledde den med att sommarjobba under studietiden. Anställningen i den lokala sparbank respondenten nu arbetar i påbörjades sommaren 2008. Tidigare har denne även arbetat i storbanker.

3.3 Litteratursökning

Magisteruppsatsens ämne, hur påverkas kreditbedömningen i svenska banker vid ett avskaffande av revisionsplikten, är såväl utforskat som i ett utvecklingsstadium, varför det saknas relevant tryckt litteratur om hur följderna kommer att bli. Den litteratur som legat till grund för besvarandet av magisteruppsatsens frågeställning är inhämtad från Ekonomihögskolans bibliotek. Texterna som författarna har använt kommer främst från sökningar via Lunds Universitets databaser. Största delen av de vetenskapliga artiklarna kommer från databasen ELIN. För att kunna finna relevanta artiklar användes sökord såsom kredithantering, kreditbedömning, revision samt avskaffande av revisionsplikten och dess engelska motsvarigheter. Vidare har författarna även använt sig av ekonomiska branschtidningar, exempelvis Affärsvärlden och Dagens Industri. Dessa källor har främst använts vid författandet av uppsatsens kapitel om investmentbanken Carnegie. Slutligen har författarna belyst utvalda delar av offentliga tryck, såväl lagar som domstolsbeslut.

3.4 Metodkritik

I detta avsnitt följer viss kritik mot de metodval som författarna beskrivit tidigare i kapitlet. Författarna ansåg att det var viktigt att reflektera över denna kritik, då uppsatsens resultat kan ha påverkats av gjorda metodval.

3.4.1 Kritik mot metodval

Det har ifrågasatts om forskare kan besitta kunskap med betydande begrepp samt teorier utan att det påverkar undersökningen förrän i analysstadium. Annan kritik som har riktats mot Grounded Theory är att det kan vara svårt för en forskare att alltid frambringa nya teorier. Kritiker anser att Grounded Theory endast undersöker specifika särdrag och därmed inte generella i samma utsträckning. Det finns andra pratiska problem med Grounded Theory, exempelvis att omfattningen

av intervjuerna blir så pass stor att tidsramen kan gå i spillror. (Bryman & Bell, 2005)

Den kritik som har riktats mot kvalitativ forskning är främst att den framstår som subjektiv, vilket innebär att undersökningar med kvalitativ inriktning till stor del bygger på författarnas uppfattningar om vad de anser är angeläget för studien. Vidare har metoden också kritiserats, då undersökningarna kan anses vara svåra att repetera. Anledningen till denna svårighet anses vara att en undersökning av detta slag till stor del bygger på forskarens uppfinningsrikedom. Forskaren är det centrala verktyget vid insamlingen av data vid användandet av kvalitativa metoder. Det forskaren väljer att inrikta undersökningen mot, är det område som denne har ett egenintresse inom. (Bryman & Bell, 2005)

Vid utförandet av intervjuer finns det en möjlighet att en så kallad intervjuareffekt kan uppkomma. Det innebär att intervjuarens närvaro kan påverka respondentens svar och åsikter. Intervjuareffekt kan även uppstå genom att intervjuerna visar missnöje med de svar som respondenten levererar vid intervjutillfällena. (Jacobsen, 2002)

Författarna har varit väl medvetna, under uppsatsens gång, om den kritik som har riktats mot de metodval som de har gjort för magisteruppsatsen. Trots denna kritik har författarna valt att använda sig av ovanstående metoder. Då Grounded Theory, är en metod som är utvecklad från kvalitativ metod, har den metoden, av författarna, ansetts vara den bäst lämpade för att uppnå syftet med magisteruppsatsen. Författarna har varit medvetna om att intervjuareffekter kan uppstå och trots detta valt att utföra intervjuer, då de ansåg att det var det bästa alternativet för att kunna besvara uppsatsens frågeställning. Vidare krävde även uppsatsens syfte att två empiriska undersökningar genomfördes.

3.4.2 Alternativ till personliga intervjuer

Ett alternativ till att utföra personliga intervjuer hade varit att författarna hade sänt ut enkäter till respondenterna. En fördel med enkätundersökning hade varit att författarna kunnat nå fler respondenter än vad de gjorde med personliga intervjuer. Dock ansåg författarna att den personliga kontakten skulle kunna bidra till en djup dialog, vilket fallet inte skulle bli med enkäter. Intervjuerna medförde också att författarna kunde ställa följdfrågor om det krävdes samt att de fick mer utvecklade svar än vad enkäterna hade gett. Det fanns också en oro hos författarna att enkäter skulle medföra att det blev en betydligt lägre svarsfrekvens hos de tillfrågade respondenterna.

3.5 Källkritik

Samtliga källor som används vid författandet av en uppsats ska granskas kritiskt. Innebörden av detta är att källorna ska ha relevans för ämnet och de ska även vara tillförlitliga. I texter som är av förklarande och analyserande grund är det av största vikt att den källkritiska utgångspunkten bland annat fokuserar på textens status, källans förhållande till andra källor men även författarens auktoritet. Hos texter som är beskrivande bör vikten ligga på källans objektivitet, källans förhållande till andra källor samt författarens trovärdighet. (Rienecker & Stray Jørgensen, 2004)

De källor som författarna har använt under författandet av magisteruppsatsen har samtliga granskats kritiskt. Detta gäller så väl publicerade som muntliga källor. Publicerade källor har varit av förklarande/beskrivande- såväl som analyserade art. Dessa källor har författarna granskat ifrån de aspekter som finns beskrivna i ovanstående stycke.

3.6 Sammanfattning

Grunden i magisteruppsatsen är kvalitativ data som har insamlats och analyserats. Insamlingen har skett utifrån den utvecklade kvalitativa ansatsen, Grounded Theory. I metoden finns ett nära samband mellan insamling av datan, analysen av den samma samt teorigenereringen. För att författarna skulle kunna uppnå syftet med magisteruppsatsen samt besvara frågeställningen genomfördes två empiriska undersökningar. Den första bestod av historik och händelser avseende investmentbanken Carnegie. Detta avsnitt genererade i kombination med litteraturgenomgången frågor till intervjuerna inom områden såsom revision och kreditbedömning. Den andra undersökningen bestod av intervjuer med banktjänstemän i svenska banker. Intervjufrågorna gav respondenterna utrymme för egna ord och berättelser. Då samtliga respondenter utom respondent A fick tillgång till intervjufrågorna innan dess att intervjun genomfördes, gavs de möjlighet till förberedelse. På så sätt anser författarna och tillika intervjuerna att det blev öppenhet i undersökningen. Samtliga källor som har använts uppsatsen igenom, har kritiskt granskats, exempelvis för att kunna fastställa dess relevans och tillförlitlighet för uppsatsens resultatredovisning.

4 Carnegiefallet

I detta kapitel ges läsaren en bild av investmentbanken Carnegie. Till en början presenteras Carnegie ur ett historiskt perspektiv, vilket följs av en bakgrund till den skandal som drabbat banken främst under hösten 2008. Vidare presenteras även stämningsansökningar som riktats mot banken. Avsnittet belyser också det fall där Carnegie beviljade ett stort lån till en kredittagare och vilka konsekvenser detta medförde. Slutligen presenteras information om revisionen i Carnegie.

4.1 Carnegies historia

Carnegie grundades år 1803 som ett handelshus i Göteborg. Under början av 1800-talet var det den största industrin i Göteborg med bland annat sockerraffinaderi. Efter Kreugerkraschen grundades bankfirman Langenskiöld, av sonen till en av Carnegies storägare. Verksamheten koncentrerades till investmentbanking och övriga verksamhetsområden avyttrades. Carnegie blev under mitten av 1900-talet en av de största investmentbankerna i Sverige. I början av 1980-talet bytte bankfirman Langenskiöld namn till Carnegie. Senare under samma decennium såldes Carnegie till PKbanken, nuvarande Nordea. År 2001 noterades Carnegie, som då utvecklats till en koncern, på Stockholmsbörsen. Globaliseringen i kombination med börsnoteringen medförde att utomnordiska investerare blev en betydelsefull del av Carnegies intressenter. År 2007 var ett rekordår för Carnegie, trots oroliga finansiella marknader och övervärderad tradingportfölj. (www.carnegie.se)

4.2 Bakgrund till Carnegieskandalen

År 2004 beviljade Carnegie ett lån till ett onoterat fastighetsföretag. Säkerheten för lånet var aktier i det låntagande företaget. Tre år senare mottog Carnegie ett lån på en miljard svenska kronor från Riksbanken. Finansinspektionen inledde under denna period en utredning av den interna kontrollen i banken, vilket medförde att värdet på Carnegies aktier sjönk med 53 procent. (Euroweek, 2008) Riksbanken medgav som en följd härav lån på ytterligare flera miljarder svenska kronor (www.ekonomifakta.se). Det fanns dock redan tvivel om Carnegies framtid (Euroweek, 2008). Vid denna tidpunkt ansåg dock såväl Riksbanken som Finansinspektionen att likviditetsproblemen härstammade från den pågående finanskrisen, men att Carnegie var solitt. Stefan Ingves, Riksbankens chef, uttalade att förhållandena inom banksektorn har medfört svårigheter för Carnegies finansiering av dess betalningar. Likviditetsstödet syftade till en minskning av risken för att det finansiella systemet skulle utsättas för en allvarlig störning. (www.riksbank.se 3) Under 2007 bötfälldes Carnegie tre gånger av Finansinspektionen och tvingades tillsätta en ny styrelse. Anledningen till detta var skandaler avseende handeln med säkerheter. (Euroweek, 2008) I november 2008 drabbades Carnegie av akut likviditetsbrist efter att en kreditgivare återtagit sitt ekonomiska stöd (www.dn.se 2). Under slutet av 2008 nedskrevs värdet på det onoterade fastighetsbolagets aktier till noll, vilket resulterade i en förlust på 362 miljoner svenska kronor. I ett uttalande från Finansinspektionen påtalades att ett lån av denna omfattning till en enskild kund, medförde exceptionella risker och bröt mot lagen. I november 2008 återdrogs Carnegies banktillstånd och banken övertogs av den svenska staten. (Euroweek, 2008) En utveckling av ovanstående resonemang presenteras senare i detta kapitel.

4.2.1 Felaktig kreditbeviljning i Carnegie

Carnegie beviljade en kredit till den svenske finansmannen Maths O Sundqvist som kunde utnyttjas upp till maximalt 4,25 miljarder svenska kronor. Denna skulle användas för att köpa poster i börsnoterade bolag. Information om att denna kredit utgjorde ett icke tillåtet lån nådde Finansinspektionen i juli 2008. Denna

form av långivning utgjorde en stor risk för Carnegie, som vidtog åtgärder för att minska riskexponeringen. Under oktober 2008 sjönk världens börser dramatiskt, vilket medförde en kraftig värdeminskning på Sundqvists aktieportfölj. (www.affarsvarlden.se 1) Situationen förvärrades även för Carnegie på grund av aktieportföljens värdeminskning (www.e24.se 2). Sundqvist hade lämnat aktier i fastighetsbolaget Norrvidden som säkerhet för den beviljade krediten. Då Norrviddens dotterbolag senare togs i pant för en kredit i en annan bank, fick denna banks säkerhet högre prioritet. Till följd av detta gjorde Carnegie reserveringar om en miljard svenska kronor i kvartalsrapporten avseende krediten till Sundqvist. Detta kom som en chock för marknaden och Carnegies aktier föll med 34 procent. (www.affarsvarlden.se 1)

4.2.1.1 Lag om stora exponeringar

Lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar gäller främst för värdepappersbolag och kreditinstitut, men även i vissa fall för fondbolag. Innebörden av kreditinstitut i lagen är följande: den Svenska skeppshypotekskassan, bank samt kreditmarknadsföretag. Carnegie placerar sig därmed under definitionen av kreditinstitut. Samtliga institut som omfattas av denna lag ska utföra beräkningar enligt en schablonmodell, där ett riskvägt exponeringsbelopp beräknas. Dock kan varje enskilt institut ansöka hos Finansinspektionen om att använda en intern metod i stället för schablonmetoden. En sådan intern metod beräknar det riskvägda exponeringsbeloppet genom institutets egna riskklassificeringssystem. (Lag om kapitaltäckning och stora exponeringar kap.1 1,3§§, kap.4 5,7§§, kap.7 1§)

Varje institut får inte utge exponeringen till en grupp kunder eller enskild kund till ett större belopp än 25 procent av den kapitalbas som institutet har. Stora exponeringar definieras som en exponering till en enskild kund, där värdet är större än tio procent av kapitalbasen hos institutet. Finansinspektionen är den organisation som ska kontrollera att institut följer denna lag. (Lag om kapitaltäckning och stora exponeringar kap.7 3,5 §§, kap.10 1§)

4.2.2 Carnegie förlorar tillståndet att bedriva bankverksamhet

I november 2008 förlorade Carnegie sitt tillstånd att bedriva bankverksamhet på grund av brister i såväl kontroll som intern styrning. Detta hade medfört att banken inte längre kunde hantera verksamhetens risker. Den bristfälliga interna styrningen bidrog till att åtgärder inte vidtogs förrän efter Finansinspektionens synpunkter. Detta kan på ett negativt sätt ha påverkat bankens möjligheter att fullgöra långsiktiga åtaganden. Redan i september 2007 hade en varning utfärdats av Finansinspektionen. Den slutgiltiga anledningen till att tillståndet att bedriva bankverksamhet drogs in, var att Carnegies handlingsplan för att åtgärda de problem som Finansinspektionen påpekat, var så osäker att Finansinspektionen hade svårt att bedöma om planen hade förutsättningar att lyckas. Förutom att banktillståndet drogs in, skulle Carnegie även försättas i likvidation. Riskgäldskontoret tog över Carnegie, vilket medförde att återkallelsen av banktillståndet omvandlades till en varning. (www.fi.se)

4.2.3 Insidermål i Carnegie

Under hösten 2007 åtalades och dömdes Lars Molinder, anställd hos Carnegie, för grovt insiderbrott vid Stockholms tingsrätt. I samma fall åtalades även Ingemar Curtsell, då Curtsell köpt aktier i Biacore efter information från Molinder. Åklagaren anförde att ett USA-baserat bolag, G E Healthcare beslutat lägga ett bud på Biacore Internationell AB, ett svenskt biotechföretag. Vidare anfördes att Molinder hade information om detta uppköp genom kontakt med såväl styrelse som vice VD i Biacore. Molinders kännedom fanns även nertecknad i dennes anteckningsbok. Carnegie var deltaktig vid värderingen av Biacore i samband med uppköpet och Molinder ingick i det projekt som berörde biotechföretaget. Vidare anförde åklagaren att Molinder informerat Curtsell om Biacores status som uppköpskandidat. Såväl Molinder som Curtsell förnekade brott. Tingsrätten fann dock både Molinder och Curtsell skyldiga till grovt insiderbrott. (Mål nr. B 18870-07) Det finns även andra mål där Carnegie varit svarande. Ett exempel på detta är en kund som stämde Carnegie med yrkande på skadestånd hänförligt till

kapitalförvaltning av kärandes medel. Utfallet blev att Carnegie var skyldigt att utge skadestånd om 4,6 miljoner svenska kronor. (Mål nr. T 751-04)

4.3 Revisionen inom Carnegie

KPMG har sedan 2003 varit Carnegies revisorer, med ett årligt revisionsarvode om cirka sju miljoner svenska kronor. Finansinspektionen ansåg att redovisningen var bristfällig, varför de anmälde ansvarig revisor till Revisorsnämnden. Bristerna i bankens redovisning berodde bland annat på att de saknat rutiner för värdering av finansiella instrument. Dessutom hade oförenliga redovisningsprinciper använts parallellt. (www.di.se 2) Exempelvis hade IAS 32 använts i stället för IFRS 7, något som inte förklarades. Detta innebar en avvikelse från de råd som Finansinspektionen lämnar. Finansinspektionen inledde sin granskning av Carnegies räkenskaper efter ett uppdagande av en avsaknad på 670 miljoner svenska kronor i resultaträkningen. Bristen skyldes på tradingchefen, men medförde att både styrelsen och ledningen fick avgå. Då den ansvarige revisorn från KPMG inte uppmärksammat dessa felaktigheter i räkenskaperna, hade god revisionsred inte uppfyllts. Den auktoriserade revisorn från KPMG, som ansvarade för revisionen i Carnegie, fick en disciplinär åtgärd från Revisorsnämnden i form av en varning. (www.affarsvarlden.se 2) Från Öhrlings PricewaterhouseCoopers hade Finansinspektionen anlitat en revisor, som även denne, i likhet med KPMG:s revisor, hade godkänt Carnegies årsredovisning (www.di.se 2). Revisorn från Öhrlings PricewaterhouseCoopers ansågs av Revisorsnämnden inte heller uppfyllt god revisionsred, då denne i för stor utsträckning förlitat sig på granskningen utförd av KPMG. Denne av Finansinspektionen utsedde revisor tilldelades en erinran från Revisorsnämnden. (www.affarsvarlden.se 2) I mars 2007 anlidades Deloitte av Carnegies bolagsstämma som revisorer. (www.e24.se 3)

4.4 Sammanfattning

Carnegie har en lång historia bakom sig, företaget grundades för över 200 år sedan och verkade då som ett handelshus i Göteborg. Hundra år senare bildades

bankfirman Langenskiöld, och dess verksamhet koncentrerades till investmentbanking. Under 1960-talet blev Carnegie en av Sveriges största investmentbanker. Ytterligare 20 år senare såldes Carnegie till nuvarande Nordea. År 2007 upplevde Carnegie ett rekordår, detta trots att de bland annat hade en övervärderad tradingportfölj. Under samma år bötfälldes dock banken av Finansinspektionen tre gånger. Detta medförde bland annat att Carnegie tvingades att tillsätta en ny styrelse. Carnegies verksamhet har kantats av flertalet skandaler, bland annat flera tingsrättsdomar där banken har varit svarande och även blivit dömda att utbetala skadestånd. Banken uppmärksammades även då de beviljat miljardlån till en enskild kund, Maths O Sundqvist. Detta lån innebar en stor riskexponering för Carnegie. Vidare fick Carnegies revisorer även avgå, då det fanns stora brister i såväl redovisningen som den interna kontrollen.

5 Resultatredovisning

Detta kapitel ger en bild av de svar som respondenterna gav vid intervjutillfällena. Svaren är sammanfattade i en kärnkategori och fyra underkategorier. Intervjufrågorna har sitt ursprung i såväl litteraturgenomgången som avsnittet om investmentbanken Carnegie. I kapitlet redogörs för paralleller som kan dras mellan såväl litteraturgenomgången, som presenteras i kapitel två, som avsnittet om Carnegie, som presenteras i kapitel fyra, och respondenternas svar.

5.1 Banktjänstemäns inställning till revisionsplikten

Samtliga respondenter ansåg, vid intervjutillfället, att revisionspliktens avskaffande var ofördelaktigt ur ett kreditgivarperspektiv. Revisionen medför en oberoende granskning av räkenskaperna i ett företag (www.farsrs.se 1). Majoriteten av respondenterna var likaså överens om att den pågående finanskrisen inte påverkat deras inställning till revisionsplikten. Dessa två delar är skiljda åt vid kreditbedömningen hos de svenska bankerna. Respondent I uttryckte dock att finanskrisen har förstärkt dennes åsikt angående revisionsplikten. Majoriteten av respondenterna framförde vikten av att bolagen har en extern granskare av räkenskaperna. Detta förstärker trovärdigheten och relevansen i de finansiella rapporter som bolagen lämnar till bankerna. Revisionsplikten säkerställer enligt respondenterna A, B, C, F och G, samtliga respondenter utom F och G är verksamma inom storbanker, det material företagen ger banken i samband med kreditbedömningar. Respondenterna B, H, I och K anförde att ett avskaffande av revisionsplikten inte är bra för företagen. De banker som respondenterna B och K är verksamma inom kommer även i fortsättningen kräva reviderade räkenskaper. Även övriga respondenter uttryckte att reviderade räkenskaper i de flesta fall även kommer att krävas fortsättningsvis.

Respondenterna C och J, vilka representerade samma storbank, samt F och K, vilka representerade samma lokal sparbank, uttryckte i detta sammanhang att revisorn i dagsläget bidrar med en kvalitetsstämpel. Informationen som framgår av reviderade räkenskaper ska vara rättvisande och tillförlitlig samt underlätta kapitalanskaffning, vilket bör medföra sänkta transaktionskostnader (www.kpmg.se). Såväl banktjänstemännen som författarna anser därmed att revisorn är en viktig utomstående part vid granskning och kvalitetssäkring av de räkenskaper som bankerna använder sig av vid kreditbedömning, något som även överensstämmer med beskrivningen av revision i litteraturen.

Respondent C anförde trots sin generellt negativa inställning till ett avskaffande av revisionsplikten, att det även finns andra aspekter avseende kostnader och EU-harmonisering att ta hänsyn till. En del av harmoniseringsarbetet inom EU har varit instiftandet av direktiv för att åstadkomma ett harmoniserat regelverk (Dewing & Rusell, 2004). Ett led i harmoniseringsarbetet är 2006 års revisorsdirektiv, enligt vilket medlemsländerna på nationell nivå kan besluta huruvida revisionsplikten ska omfatta samtliga aktiebolag. För börsnoterade bolag får revisionsplikten inte avskaffas. (Direktiv 2006/43/EG) Författarna drar utifrån ovanstående resonemang slutsatsen att debatten angående ett avskaffande av revisionsplikten väcktes utifrån EU:s harmoniseringsarbete. Debatten har nu även nått de svenska bankerna och ett förberedelsearbete har påbörjats.

Ett avskaffande av revisionsplikten är enligt respondenterna D och K inte rätt sätt att minska kostnaderna i små aktiebolag. Dessa respondenter trodde inte att det kommer att bli billigare totalt sett för företagen, utan att dessa kommer att förlora såväl tid som pengar på att inte anlita en revisor. En aspekt som respondenterna E, G, H och I, samtliga verksamma i sparbanker, framförde var att revisorn i små aktiebolag även agerar som rådgivare, trots att detta motsäger oberoendet. Revisorns oberoende är centralt för att kunna bistå företagen med förhöjd tilltro till rapporteringen (www.regeringen.se). De beslut revisorn fattar ska grunda sig på fakta och inte andra personers önskningar eller vilja (Diamant, 2004). Författarna ser här ett samband mellan sparbanker, som ser revisorn som en helhetslösning med rådgivning som en viktig aspekt. Övriga banker berörde endast revisorns granskande roll. Småföretagare som vill spara pengar kan, enligt

respondent E, komma att avstå från att anlita en revisor. Respondent J anförde att det finns en risk för att de företag som egentligen är i störst behov av revisorn är de som kommer att välja att avskaffa denne. Detta är något som kommer att bli negativt för såväl banken som kunden. Dock var samtliga respondenter överens om att de ökade kontrollkostnaderna i samband med ett avskaffande av revisionsplikten kommer kunden få betala. Det kan dock uppkomma scenario där även banken drabbas av kostnadsökningar på grund av ökad tidsåtgång för kontroll av bolag enligt respondent J.

Samtliga respondenter utom C och E uttryckte att det sannolikt inte kommer att krävas mer kreditsäkerheter efter ett avskaffande av revisionsplikten. Enligt respondent I har mindre aktiebolag ofta små balansräkningar, i vilka det inte finns mycket säkerhet att hämta vid ett obestånd. Pantbrev i låntagarens fastighet eller annan realsäkerhet fordras i stället. Respondenterna B, D och J, som representerade storbanker, och F, som representerade en lokal sparbank, framförde att personlig borgen kan komma att fordras i de fall där en reviderad årsredovisning saknas. De övriga respondenterna uttalade bland annat att det är viktigt att kreditgivaren tror på företaget och dess affärsidé. Respondent H uttryckte att det skulle kunna uppkomma ett scenario då kreditpolicyen kan påverkas. Dock trodde respondenten att ett avskaffande av revisionsplikten inte kommer att påverka kreditbedömningen i någon större utsträckning. Det är kundens återbetalningsförmåga som avgör eventuella krediter. Den företagsanalys som bankerna gör bör enligt Svensson innefatta såväl omfattande och systematisk som detaljerad information. Fokuseringen i informationen bör riktas på ett företags going concern där intjänings- och återbetalningsförmågan står i centrum. (Svensson, 2003) Fokusering på återbetalningsförmågan har blivit allt större sedan 1990-talets finanskris, något som framkommit vid majoriteten av de utförda intervjuerna. Detta gällde oavsett om banken var en storbank eller en lokal sparbank. Författarna anser att det inte går att se någon större skillnad mellan de olika typerna av banker, oavsett bank är återbetalningsförmågan mycket central vid kreditbeviljning, vilket överensstämmer med litteraturen.

Respondenterna E, G och H framförde att det finns en risk i bolag med en stor varulagerpost och/eller pågående arbeten. I dessa företag kan brister i rutiner och

principer för värdering finns om revisorn inte deltar i beredningen av dessa. En annan ståndpunkt, som framhölls av respondent C, var att det kommer att ställas högre krav på banken vid analysen av kunden, bland annat avseende tillförlitligheten hos räkenskaperna. Enligt respondenterna J och K kommer banken att fokusera mer på kundens bransch och kredittagarens kunder. Respondent G uttryckte att banken redan i dagsläget utför en strikt kreditkontroll, något som inte kommer att förändras nämnvärt efter ett avskaffande av revisionsplikten. Majoriteten av respondenterna ansåg att kreditbedömningen till stor del kommer att grunda sig på samma faktorer som den gör i dagsläget. Bankerna kommer få lita på det material de får, men kommer ej att ha full tilltro till icke reviderat material. Respondent C uttryckte att bokslutet är viktigt ur kreditbedömningssynpunkt, men är långt ifrån allt. Bankens bedömning av affärsidé, marknadsförutsättningar samt personen bakom företaget är viktiga aspekter redan idag, men kommer med största sannolikhet att öka i betydelse efter ett avskaffande av revisionsplikten. Generellt sett kommer banker att se mer kritiskt på de bolag som avskaffar revisorn. Enligt Svensson är en alternativ modell vid kreditvärdighetsbedömningar den så kallade fem C-modellen. Utifrån denna modell ska banken analysera ett företag baserat på dess tillgångar, betalningsförmåga, personliga karaktär, säkerheter och marknad. (Svensson, 2003) Den kreditbedömningsmodell som majoriteten av respondenterna beskrivit inkluderar samtliga eller stora delar av fem C-modellen samt det material som revisorn idag bistår med. Enligt författarna går det inte att se någon större skillnad i kreditgivningsmodellerna mellan storbanker och lokala sparbanker. De är i stor utsträckning mycket lika i sina bedömningar, dock finns det vissa skillnader. Exempel på dessa skillnader är vilka nyckeltal banken använder sig av, något som beskrivs utförligare senare i kapitlet.

Samtliga respondenter var överens om att ett avskaffande av revisionsplikten kommer att medföra problem för de svenska bankerna. Enligt respondenterna I och K är det lagreglerat vad banken ska undersöka vid kreditgivning, och fokus ska ligga på kundens betalningsförmåga. Det underlag som ligger till grund för ett kreditbeslut ska vara tillräckligt för att kunna bedöma risken med krediten (Lag om bank och finansieringsrörelse 8kap. 2-3§§). Samtliga banker som medverkat i intervjuerna arbetar utifrån den gällande svenska lagstiftningen. Här kan

reviderade räkenskaper vara behjälpliga vid bedömningen av den potentiella kredittagaren. Respondenterna B, I, J och K uttryckte att problem kan komma att uppstå såväl mellan bank och företag som mellan leverantörer och företag. Det kommer inte bli lättare för företagskunder att närma sig en kreditgivare. Ett avskaffande av revisionsplikten innebär att den kvalitetsstämpel som revisionen innebär försvinner och det blir därmed svårare att bedöma ett företags räkenskaper, något som respondenterna C, F, J och K ansåg. Respondent A hoppades att det inte kommer uppstå en konkurrenssituation mellan banker efter ett avskaffande av revisionsplikten, där creditsäkerheten skulle äventyras och kvaliteten försvagas. Detta var ett problem som valutaregleringen medförde under 1990-talets finanskris. Den ökade konkurrensen medförde sänkta driftskostnader samt utveckling av nya banktjänster. (Mattson, 1993) Författarna tror att ett avskaffande av revisionsplikten inte kommer att påverka dagens konkurrenssituation märkbart. Det är viktigt för bankerna, som även tidigare har nämnts, att deras kunder har en god återbetalningsförmåga. Denna aspekt gäller oavsett bankens storlek och geografiska spridning och kommer inte påverkas av revisionspliktens avskaffande.

Vid intervjuerna framkom det att de problem som generellt sett kommer uppkomma är olika typer av risker. Det finns olika sorters människor som driver företag, vilka antingen har hög eller låg kontroll inom företaget. Respondent D ansåg att det skulle finnas en större risk för att ekonomisk brottslighet kan drivas längre innan den upptäcks, då det inte finns någon extern granskare. Detta kan kopplas till den debatt som fördes i Sverige under 1970-talet, då kraven på allmän revisionsplikt i aktiebolag ökade (SOU 2008:32). Författarna ser liksom respondent D en risk för ökad ekonomisk brottslighet vid ett avskaffande av revisionsplikten. Det finns en risk att såväl den omedvetna som den medvetna brottsligheten ökar, då företagets räkenskaper inte granskas. Bankernas fortsatta krav på revision kan dock stävja detta potentiella problem. Enligt respondenterna E, G och K kan ytterligare ett potentiellt problem vid avskaffandet av revisionsplikten uppkomma, genom att det blir dyrare för företagen att låna pengar och de kommer få ställa upp mer samt ta fram flera rapporter. Enligt respondent K kan det blir svårare för företagen att visa såväl banker som leverantörer att de sköter sig om de väljer bort revisionen.

5.1.1 Aspekter vid kreditbedömning

Enligt Green finns det två huvudsakliga mål med kreditbedömning, nämligen undvikandet av kreditförluster samt att göra en maximal avkastning på kreditinstitutets riskkapital (Green, 1997). Författarna anser att detta är något som samtliga banker, oavsett storlek, tar hänsyn till vid kreditbeviljningar. De banker som medverkat i undersökningen har uttryckt att de försöker utföra så grundliga kreditbedömningar som möjligt för att undvika kreditförluster. Samtliga respondenter uttryckte att årsredovisningen spelar en stor roll vid kreditbedömning för befintliga bolag. Den bidrar med hård fakta och presenterar hur det verkligen har gått för företaget. Respondent I ansåg dock att för de minsta bolagen är årsredovisningen nästintill betydelselös. Respondent J framförde att en reviderad årsredovisning ger en bild av historien, vilket kan bidra med trovärdighet vid framtidsbedömningar. Hälften av respondenterna var, som tidigare nämnts, överens om att kunden och dess affärsidé är de andra centrala aspekterna. Vad beträffar nystartade företag uttryckte respondenterna B, D och G att det saknas en årsredovisning att analysera, då den ännu inte har hunnit upprättas. I dessa fall blir det i stället en trovärdighetsbedömning av det nya företaget. Beträffande årsredovisningens relevans anser författarna att det inte framkom några skillnader mellan storbanker och lokala banker. Årsredovisningen är en viktig aspekt vid kreditgivning. Någon skillnad kan inte heller urskiljas i respondenternas svar beroende på deras position i respektive banker.

Samtliga respondenter utom I var överens om att de alltid använder sig av nyckeltal vid kreditbedömningar. Respondent I uttryckte att vid små krediter, omfattandes maximalt en miljon svenska kronor, brukas inte alltid nyckeltal. De verktyg som finns att tillgå vid kreditvärdebedömningar fokuserar till stor del på kvantitativ information, främst utifrån balans- och resultaträkning (Svensson-Kling, 1999). Respondenterna B, D, G och K framförde att nyckeltal generellt sett är viktigare för stora företag än mindre. För de företag som har en omsättning motsvarande 50 till 100 miljoner svenska kronor, är nyckeltalen av markant större betydelse ansåg respondent B. Majoriteten av respondenterna nämnde soliditeten som ett av de viktigaste nyckeltalen vid kreditbedömningar. Andra exempel på

nyckeltal som bankerna framhöll som viktiga vid intervjutillfällena var resultat efter finansiella poster, räntetäckningsgrad, konsolideringsgrad och kapitalomsättningshastighet. Även kassaflödet, justerat resultat, marginaler och balanslikviditet ansågs vara av vikt. Angående kassaflödet är det enligt respondent I framför allt förändringar över tid som är betydelsefulla. Urvalet av de nyckeltal som används beror på såväl bransch som företag. Det är viktigt att tänka bakom siffrorna samt att utföra branschjämförelser anförde respondent J. Sex av respondenterna, C och J som representerade samma storbank samt E, G, I och K som representerade lokala sparbanker, framförde att de vid sina kreditbedömningar använde sig av system som utvecklats tillsammans med UC. Respondent K uttryckte att banken får information från UC angående bland annat förändringar i kundernas styrelse samt nya betalningsanmärkningar utifrån vilka banken sedan kan agera. Författarna vill framhäva att samtliga banker som deltagit i undersökningen använder sig av liknande nyckeltal och branschjämförelser. Skillnaden mellan kreditbedömningar beror sannolikt mer på den tjänsteman som handlägger ärendet än på bankens system. Oavsett bankens storlek är målet att maximera avkastningen och samtidigt minimera kreditförlusterna.

Kreditvärdighetsbedömningar grundar sig på både en företagsanalys och det framtida realisationsvärdet av eventuellt ställda säkerheter (Svensson, 2003). Respondenterna var överens om att kreditbedömningarna vid företagskrediter endast skiljer sig marginellt åt i de svenska bankerna. Dock framförde respondent G att det kunde finnas vissa skillnader mellan storbankerna och lokala mindre banker, där de sistnämnda lägger större vikt vid personliga relationer och känsla. Alla kredithandläggare är stöpta i samma form, vilket borde medföra att grunden är den samma. Samtliga banker använder sig av liknande system. Emellertid har storbankerna egenutvecklade system, vilka dock är inriktade på samma sak. Respondenterna B, G och I ansåg att kreditbedömningarna kan skilja sig åt beroende på hur bedömarens tro på affärsidén, vilket är en subjektiv bedömning. En respondent från en av storbankerna uttryckte en tro om att de mindre sparbankerna inte kräver lika mycket information som storbankerna gör. Storbankerna kräver och gör en djupare analys. I kundens ögon kan storbankerna i vissa fall upplevas som mer besvärliga, då de kräver mer information än de

mindre bankerna. Denna syn har enligt respondenten bekräftats av dennes kunder. Detta var inte något som de lokala bankerna berörde vid intervjuerna. Författarna ser ett samband mellan Svenssons kreditvärdighetsbedömning utifrån företagsanalys och respondenternas beskrivning av kreditbedömningar utifrån tron på affärsidén och kundens återbetalningsförmåga. Analys av säkerheter berördes dock inte vid intervjuerna. Vidare anser författarna att det kan dras paralleller mellan lokala sparbanker och nära relationer med kunden. För dessa banker är det viktigare med en bredare kännedom om kunden och dennes verksamhet. Detta är en aspekt där storbankerna till viss del skiljer sig från de lokala sparbankerna enligt den information som framkom vid intervjuerna.

5.1.2 Finansiella krisers påverkan på kreditbedömning

Majoriteten av respondenterna uttryckte att 1990-talskrisen var en fastighetsrelaterad kris. Den största förändringen som krisen medförde berörde värderingen av fastigheter. Det är viktigt att värdet på fastigheter och andra säkerheter fungerar i såväl hög- som lågkonjunktur. Respondent B framförde att bankerna innan 1990-talskrisen inte studerade hur värdena framräknats, då externa värderingar utnyttjades. Värderingen hade oftast skett genom diskonterade värden som låg cirka fem år fram i tiden. Denna problematik överensstämmer med den kritik som riktats mot fair value som värderingsprincip, att den i tider av högkonjunktur ”blåser upp” företags balansräkningar, medan värderingsprincipen bidrar till att redovisningen av tillgångarnas värde under lågkonjunktur dämpas (Véron, 2008). Om en fastighet, före 1990-talskrisen, var belånad till 75 procent i ett företags ordinarie bank, kunde företaget enligt respondent B sedan vända sig till ett annat kreditinstitut och belåna samma fastighet upp till hela dess värde. Dessutom gick det att få lån för lagfart, vilket medförde en belåning om 105 procent av fastighetens beräknade värde. Före 1990-talskrisen fokuserade bankerna enligt respondenterna B, I, J och K i första hand på säkerheter. Täckte säkerheternas värde krediten undersöktes inte återbetalningsförmågan närmare. Situationen är idag den motsatta, där en kreditbedömning utgår från affärsidé och återbetalningsförmåga. Dessa aspekter måste kreditbedömaren ha förtroende för om en kredit ska beviljas. Först efter ett beviljande försäkras sig banken, enligt respondent J, om de säkerheter den kan. Dessa ska helst ligga nära panten, såsom

fakturakrediter och leasing. Kreditinstituts förmåga att mäta risk har under de senaste decennierna ökat. Denna förmåga kan anses ha ökat på grund av finansiella kriser. (Mikes, 2009) Utifrån de intervjuer som författarna har utfört instämmer de med Mikes. Bankers förmåga att mäta risk har under de senaste decennierna ökat, inte minst på grund av de finansiella kriser som drabbat världen. Detta gäller för samtliga banker som deltog i intervjuerna oavsett storlek.

Respondent G, vilken representerade en lokal sparbank, framförde att dennes bank inte drabbades speciellt hårt av 1990-talskrisen, då de hade en nära och djup relation till sina kunder. Det är viktigt att banken besöker sina kunder. Respondenterna A, G, J och K uttryckte att samtliga kreditgivare förhoppningsvis lär sig något av varje kris. I det korta perspektivet förekommer det ofta en kraftig inbromsning avseende kreditgivning och när krisen avklingar upphör inbromsningen varefter kreditgivningen successivt återhämtar sig. Aspekter som påverkat kredithantering efter 1990-talskrisen är kraven på dokumentation och förändrade beslutsvägar enligt respondent D. Före 1990-talskrisen var det vanligt att en ensam handläggare beviljade kredit. I dagsläget måste det minst vara två stycken som kommer fram till ett kreditgivningsbeslut i den storbank som respondent D representerade, liksom i de lokala sparbanker som respondenterna H och I representerade. Vidare tas det numera även fram mer information om företaget och kredithandläggarna analyserar företaget djupare. Studier från NUTEK visade att personbedömningar av en kreditsökande grundar sig på en enskild banktjänstemans uppfattning, vilket kan medföra följdproblem. (NUTEK, 1993) Enligt bankerna är detta problem idag avvärvat, då det vanligen krävs minst två kredithandläggare för att bevilja en kredit. Även författarna har fått uppfattningen om att detta problem i dagsläget är avvärvat. Författarna tror precis som respondenterna att samtliga banker och dess tjänstemän kommer att lära sig något även av denna kris. Majoriteten av respondenterna uttryckte att för större krediter är kreditkommittéer involverade. Dokumentationen, som utgör grunden för kreditgivningsbeslut, bör bland annat innefatta analyser och rapporter från möten med kreditkommittéer. Varje lån är unikt och dokumentationen blir ett bevis på att kreditgivningen har skett enligt lagstiftningen. (Austen & Reisch, 2007) Författarna ser inga skillnader avseende bankernas storlek vid användandet av såväl analyser som kreditkommittéer vid kreditgivning. Dock är i de flesta fall

kreditkommittéerna endast delaktiga vid beviljandet av större krediter, detta gäller såväl storbankerna som de lokala sparbankerna.

Dagens finansiella kris har medfört att företag har svårare att få lån beviljade. Bankerna vill i dagsläget kunna försäkra sig om företagens återbetalningsförmåga. (Korn, 2009) Majoriteten av respondenterna var överens om att kreditbedömningen inte har förändrats nämnvärt sedan den pågående finanskrisens framgång. Det som dock har hänt är att vissa krav för företagskrediter har ökat. Två av de lokala sparbankerna ansåg att de har ett lägre risktagande än för ett år sedan. Dock förekommer det inget tvärstopp vid kreditbeviljning. Respondent A framförde att för en god kund med god återbetalningsförmåga medför dagens kris inte några konstigheter. En av de lokala sparbankerna, som deltog i undersökningen, studerar i dagsläget lönsamhet och balansräkningen noggrannare än för ett år sedan. Vid intervjuerna framkom det att bankerna i dagsläget är mer återhållsamma vid utlåning än vad de var för ett år sedan. Åtstramningen kan bero på den värderingsprincip banker använder sig av. Enligt respondent K är efterfrågan på krediter idag större än utbudet. Här kan paralleller dras till den amerikanska kreditgivningen, där det har upplevts en åtstramning i kreditbeviljningen sedan finanskrisens framgång. Trots dessa åtstramningar har såväl amerikanska som svenska banker fortsatt att bevilja krediter. Dock har räntenivån i USA stigit på de lån som har beviljats sedan finanskrisens början. (Wirtz, 2009) Författarna såg en trend i att samtliga banker som deltog i undersökningen är mer restriktiva i sina kreditbeviljningar nu jämfört med för ett år sedan. Dock är det för tidigt att sja något om hur restriktionerna avseende kreditbeviljningar kommer att se sig senare i år. Detta påverkas exempelvis av både kreditförluster och krisens förlopp. I dagsläget ansåg respondent B att kreditmarknaden inte fungerar och som bank gäller det att vara oerhört försiktig. Många företag har stora problem, men dessa problem står än så länge utanför bankens vetskaper, enligt respondenterna B, E och G. Respondenterna A, D, E, H och K uttryckte att det gäller att ta hänsyn till såväl branschen som konjunkturen vid kreditbedömning.

Respondent C, som representerade en storbank som drabbats hårt av den pågående finanskrisen, samt respondenterna H och K, som representerade lokala

sparbanker, anförde att det under vissa perioder saknats pengar i banksystemet. Under denna tid tvingades banker välja sina affärer, då de inte hade pengar att låna ut, något som även framfördes av respondent J. Detta problem har idag lättat. Véron framhåller att banker värderar sina tillgångar enligt marknadsvärde, varför värdet på dessa fått nedskrivnas under den pågående finanskrisen. För att undvika försämrad soliditet har bankerna därför tvingats minska sin utlåning, vilket får negativa effekter på samhällsekonomin. (Véron, 2008) Marknadsvärdering kan här bidra till att fördjupa lågkonjunkturen, då effekten blir att bankerna måste vara mer restriktiva i sin kreditgivning. Respondent C uttryckte att banken även har de kunder som vill ha så kallade övervintringskrediter för att klara av den pågående finanskrisen. I de fall då kunden har stark överlevnadsförmåga, kan banken lämna denna typ av krediter, men många gånger får kreditansökan avslag. Respondent G framhöll att banker idag avstår från att offerera nya kunder, då de inte vill riskera att deras likvida medel tar slut så att de måste neka befintliga kunder krediter. Samme respondent uttryckte även vikten av långsiktiga relationer mellan banken och dess kunder. De företag som byter bank ofta och jagar små besparingar har svårt för att få krediter beviljade i dagsläget. Den bank som respondent I representerade hoppas inte drabbas så hårt av kreditförluster, då banken sedan tidigare varit konservativ och arbetat på sin hemmamarknad med kännedom om sina kunder. Denna strategi har inte påverkats av krisen. Vad beträffar bankernas kreditgivning i kristider anser författarna att samtliga banker, oavsett storlek, har påverkats av krisen. Vissa banker har dock påverkats mer än andra. Det går inte att se något större samband mellan vilka typer av banker som har drabbats hårdast utifrån vad som framkommit vid intervjuerna.

Majoriteten av respondenterna framhöll att de trodde att kreditbedömningen kommer att påverkas av den pågående finanskrisen. Somliga företag kommer inte att överleva krisen, medan andra kommer att profitera på den enligt respondent A. Enligt respondent H finns det stora möjligheter för de företag som det går bra för, då räntan i dagsläget är så pass låg. Det är dock viktigt att banken vågar låna ut pengar. Samme respondent ansåg att dennes bank hade en fördel, då den är en lokal sparbank som på så vis har möjlighet att påverka det lokala näringslivet. Respondent B framförde att omfattningen av påverkan kommer att bero på hur pass stora kreditförluster bankerna ådrar sig. En skillnad idag jämfört med före

den pågående finanskrisen, enligt respondent E, är att Finansinspektionen är mer aktiv än tidigare och kräver in mer rapporter. Respondenten trodde att detta berodde på problem i banker och finansinstitut. År 2008 kritiserade Finansinspektionen investmentbanken Carnegie för omfattande utlåning till en enskild kund, vilket medfört hög riskexponering (Euroweek, 2008). Carnegies tillstånd att bedriva bankverksamhet drogs senare samma år in, varefter Riksgälden övertog verksamheten (www.fi.se). Författarna tror att såväl finanskrisen som Carnegiefallet kommer att bidra till mer aktivitet från Finansinspektionen. Det är dels viktigt att veta hur välmående de svenska bankerna är och dels är inspektioner ett sätt att undvika nya bankskandaler. Vidare anser författarna att samtliga banker, oavsett storlek, kommer att granskas hårdare av bland annat Finansinspektionen.

Två av respondenterna, C och D, var överens om att det kommer komma fler riktlinjer efter den pågående finanskrisen. Paralleller kan här dras till 1990-talskrisen, där bankernas kreditgivningsverksamhet blev hårdare reglerad som en följd av deras tidigare kreditgivning med låg riskaversion. (Svensson, 2003) Med största sannolikhet kommer banker att bli mer traditionella med fokus på kärnverksamheten. Det kommer även bli viktigare att göra affärer som banktjänstemännen förstår innebörden av. Exempel på motsatsen, som respondent I belyste, är illa skötta bolån från USA, vilka sedan ompaketerats till komplicerade produkter. De globala finansiella marknaderna är sammankopplade, enligt Savic, något som medför att till exempel problem på Wall Street riskerar att spridas världen över. Dagens finanskris uppstod då det fanns problem på USA:s bolånemarknad. För att kunna ståva denna kris krävs internationella handlingsplaner som är inriktade på rätt områden. (Savic, 2008) Respondent J framförde att bankerna kommer lära sig se till en global marknad av dagens kris. Världen är mindre uppdelad än den tidigare varit, varför globala tendenser och djupare kunskap om enskilda branscher får ökad betydelse, vilket överensstämmer med Savic resonemang. Enligt respondent D kommer de banker med enklare kreditbedömning att få känna av krisen mer och därmed lära sig mer utav den. En majoritet av respondenterna påpekade att kriser kommer i cykler. Numera ligger intervallerna på 15 till 20 år. Detta kan enligt respondent F medföra att unga medarbetare inte upplevt finansiella kriser i vuxen ålder och därmed bortser från

vikten av kriserna. Författarna anser att samtliga banker har och även fortsättningsvis kommer att drabbas av den pågående finanskrisen, liksom av kommande kriser. Detta är inget som en bank kan påverka. Dock kan det finnas banker som klarar sig bättre, men författarna kan här inte se något samband med bankens storlek.

5.1.3 Kunskapsöverföring till noviser

Professioner, i detta fall kredithandläggare i banker, vill försäkra sig om bibehållen status och exklusivitet. Detta görs bland annat genom ställda kompetenskrav och utbildningar. (Cooper & Robson, 2006) Samtliga banker som deltog i undersökningen överför kunskap till nyanställda via internutbildningar. Majoriteten av de banker som respondenterna representerade har även kunskapsöverföring som kan liknas vid ett mentorskap, där noviser får delta praktiskt i kreditärenden under överinseende av erfarna kredithandläggare. Vad beträffar denna typ av kunskapsöverföring kan författarna inte se någon koppling till bankens storlek. I respondent A:s bank överförs kunskapen naturligt, då alla sitter bredvid varandra. Den bank som respondent C är verksam inom har i Malmö valt att samla företagsverksamheten till ett fåtal kontor, för att den anställda inte ska sitta ensam. Detta är ett sätt att främja kunskapsspridning. Respondent D framförde att det är svårt att lära sig hur en kreditbedömning ska gå till, utan att denna kunskap kommer med erfarenheten. Den bästa kredithandläggaren är den banktjänsteman som snart ska gå i pension. Enligt Danielsson fungerar kreditgivningsmodellerna sämre under finansiella kriser, då marknadspriset påverkas av marknadsaktörernas agerande. Detta leder till opålitliga riskprognoser. Det behövs hög kompetens inom professionen för att modellerna i så stor utsträckning som möjligt ska vara användbara. (Danielsson, 2002) Författarna menar att detta är något som respondenterna inte belyst i så stor utsträckning. Dock tror de att bankerna är väl medvetna om denna situation. Kopplingar kan dras till vad respondent D uttryckte, nämligen att den bästa kredithandläggaren den som varit verksam längst. Detta anser författarna är ett tecken på att professioner med hög kompetens är viktiga. Handläggarna bistår dock i sina bedömningar av automatiserade analysverktyg. Vidare anser författarna att samtliga banker bör ta i beaktning att riskprognoserna kan bli

opålitliga i krissituationer. Personalstyrkan på en bank som arbetar med riskhantering får utifrån ERM olika ambitioner och mål att eftersträva. Detta handlar främst om fyra olika teman kring risker. (Mikes, 2009) Noviser inom den storbank som respondent D representerade får vara delaktiga i så många kreditgivningsärenden som möjligt, detta för att de slutligen ska lära sig bankens bedömningsgrunder. Engwall framhåller att det kan finnas en risk med endast internutbildning, då banken förlitar sig på personal med relativt låg utbildningsgrad. (Engwall, 1995) Författarna tror att samtliga banker, som deltagit i undersökningen, har lärt sig detta från 1990-talskrisen. Detta var något som framkom vid intervjuerna, då högkompetent personal framhölls som ett av de starkaste konkurrensmedlen. Under 1990-talskrisen drabbades många banker, oavsett storlek, hårt. Högkompetent personal och kunskapsspridning inom bankerna kan förhoppningsvis dämpa effekterna av såväl dagens som kommande finansiella kriser.

5.1.4 Konkurrenten i den svenska banksektorn

Fyra banker uttryckte att deras främsta konkurrenter är storbankerna, inklusive Danske Bank. Dock kan det vara variationer såväl lokalt som avseende segment. Två av de lokala sparbankerna framförde att även Länsförsäkringar bank i vissa fall är en konkurrent, dock främst inom vissa segment. Den lokala sparbank som respondent H representerade ansåg att Handelsbanken är deras främsta konkurrent på företagssidan. Även respondent I betraktade Handelsbanken, i kombination med Sparbanken Finn och Sparbanken Syd som de främsta konkurrenterna, då de liksom respondentens bank arbetar främst med små och medelstora företag. Respondent K framförde också att de lokala sparbankerna traditionellt utgjort deras starkaste konkurrenter om de små och medelstora företagen. Under de senaste åren har även storbankerna börjat profilera sig inom detta segment. En av storbankerna samt tre av de lokala sparbankerna anförde att huvudkonkurrenten varierar från ort till ort och kontor till kontor. Respondent J uttryckte att samtliga banker konkurrerar om de små och medelstora företagen, varför det inte finns någon huvudkonkurrent. Streeck och Schmitter framför att inom marknadsprincipen för social ordning råder spridd konkurrens där aktörerna eftersträvar att maximera sina fördelar. Konflikter uppstår i relationen mellan

köpare och säljare och ekonomisk rikedom ger legitimitet åt denna princip. (Streeck & Schmitter, 1985) Detta överensstämmer med den bild som respondenterna framställer, där flera aktörer utgör konkurrenterna och önskar maximera sina fördelar, något som dock ej uttalas. Konkurrensen är spridd och något tydligt mönster angående huvudkonkurrenter går inte att skönja.

Sparbankerna bygger sin konkurrensstrategi på att vara lokala banker, som är det bästa alternativet för mindre företag i regionen. Dessa banker har även en stark geografisk anknytning och strävar efter att stå kunden nära och ha god kännedom om denne. Den lokala sparbanken, representerad av respondent E, var marknadsledande i sin region, med undantag för den största staden banken är representerad i. Sparbanken som respondent I representerade har dessutom tillgång till en av storbankernas system, varför den kan bistå kunden även om denne expanderar internationellt. För att minska informationsasymmetrin mellan långgivaren och låntagaren är starka och långsiktiga relationer betydelsefulla (Svensson-Kling, 1999). Författarna anser att de lokala sparbankerna, utifrån den information som framkommit vid intervjuerna, fokuserar mer på en djup och långsiktig relation med kunden. För att profilera sig i förhållande till storbankerna tror författarna att ett fokus på starka relationer mellan kund och bank får större betydelse för lokala sparbanker. Detta kan i förlängningen leda till minskad informationsasymmetri, vilket kan höja kvaliteten på kreditbedömningarna i bankerna. Författarna anser vidare att det är viktigt att det finns en konkurrenssituation mellan de svenska bankerna för att höja kvaliteten på erbjudna tjänster. Denna får dock inte medföra att kraven på kreditsäkerheten äventyras.

En av storbankerna, representerad av respondent A, ansåg att kreditgivning inte är något konkurrensmedel. Banken eftersträvar att göra goda affärer med goda kunder. Respondent B framförde att banken är och marknadsför sig som en relationsbank. Denna bank kan hantera betalningar i flera länder från det lokala kontoret och har även verksamhet utanför Norden. Detta är det konkurrensmedel som särskiljer banken från dess konkurrenter avseende större företag. Konkurrensfördelarna i respondent C:s bank är högkompetent personal med personliga relationer, där kunden får kunskap som den ser ett värde i. Här kan en

parallell dras till de lokala sparbankerna, som även de betonar vikten av personliga relationer. En av storbankerna, representerad av respondent D, uttryckte en strävan efter att vara kundernas val och konkurrenternas förebild. Denna bank vill agera som ett bollplank till sina kunder. Även denna respondent betonade vikten av nära kontakt med kunden och att skapa ett mervärde för denna. Respondent G framförde vikten av att erbjuda helhetslösningar för kunden. Tidigare i resultatredovisningen har vikten av nära relationer mellan kunden och banken belysts. Det är dock inte bara banken som har vinning av detta, utan även låntagaren som kan profitera på nära relationer med banken. Exempel är då låntagaren kan få möjlighet till ökad kreditbeviljning trots finansiella kriser. (Jiangli, Unal & Yom, 2008) Detta är något som författarna, utifrån vad som betonades vid intervjutillfällena, tror är vanligare i de lokala sparbankerna än hos storbankerna. För sparbankerna är det extra viktigt med personliga och långsiktiga relationer med kunderna. Detta är något som de ser som sin konkurrensstrategi, dock kan det eventuellt bli en för nära relation till kunden. Författarna tror att dessa kunder har lättare för att få nya krediter beviljade i kristider, något som även framkommit vid intervjuerna. Detta gäller inte enbart lokala sparbanker utan även i vissa hänseenden storbankerna. Även här finns det möjlighet att få krediter beviljade under finansiella kriser. Trots nära relationer är samtliga banker, som deltagit i undersökningen, mer restriktiva till samtliga sina kunder vid kreditgivning i dagsläget.

5.2 Sammanfattning

Den empiriska undersökningen visade att respondenterna vid intervjutillfällena var negativt inställda till ett avskaffande av revisionsplikten. Reviderade räkenskaper utgör en central del i en kreditvärdighetsbedömning. Respondenterna var dock överens om att det inte kommer att ske några större skillnader i kreditbedömningen efter att revisionen blivit frivillig. Granskade räkenskaper kommer även fortsättningsvis ofta att krävas från de svenska bankerna. Vid sidan av räkenskaper är även tron på företaget och dess affärsidé centrala aspekter. En del av kreditbedömningen grundar sig på nyckeltal, dock är dessa viktigare för stora företag. Soliditet, räntetäckningsgrad och konsolideringsgrad tillhör de

vanligast förekommande nyckeltalen. Även kassaflödet och förändringar i detta över tid är viktiga beslutsunderlag. Respondenterna var eniga om att kreditbedömningarna i svenska banker inte skiljer sig så mycket åt. Skillnaderna beror snarare på subjektiva bedömningar än på olika strukturer och system.

Finanskrisen som Sverige drabbades av under början av 1990-talet var fastighetsrelaterad. Bankerna fokuserade innan denna kris främst på de säkerheter som låntagare ställde för beviljade krediter. En lärdom av denna kris var att skifta fokus från säkerheter till återbetalningsförmåga. Dessutom lärde sig bankerna att inte enbart förlita sig på externa värderingar av fastigheter. Innan 1990-talskrisen kunde många kreditbeslut fattas av en ensam kredithandläggare, medan i dagläget krävs minst två. Vid stora krediter är hela kreditkommittéer involverade. Dagens finanskris har inte påverkat kreditbedömningen i svenska banker nämnvärt. Kraven har dock ökat något och vissa banker eftersträvar ett lägre risktagande än för ett år sedan. Finansinspektionen är idag mer aktiv än tidigare och några av respondenterna tror att det kommer komma fler riktlinjer i krisens efterspel. I samtliga banker, som deltog i uppsatsens empiriska undersökning, sker kunskapsöverföring främst genom praktiskt arbete, där noviser deltar i kredithandlägningsärenden eller via mentorskap. Det går inte att skönja någon trend avseende vilken bank som är den starkaste konkurrenten. Detta varierar såväl geografiskt som mellan olika segment. Ingen av de deltagande bankerna framhöll prissättning som ett konkurrensmedel, utan det var kompetens och nära kundrelationer som betonades.

6 Slutdiskussion

Magisteruppsatsens avslutande kapitel inleds med att författarna besvarar forskningsfrågan, med hjälp av den insamlade datan. Därefter följer en redovisning av uppsatsens teoretiska bidrag. Vidare ges författarnas reflektioner över studiens slutsats och slutligen presenteras förslag på fortsatt forskning inom området.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

För att kunna utreda hur kreditbedömningen i svenska banker kommer att påverkas av ett avskaffande av revisionsplikten för små svenska aktiebolag har följande frågeställning konstruerats:

Hur kommer avskaffandet av revisionsplikten i Sverige att påverka kreditbedömningen hos svenska banker?

Kreditbedömningarna hos svenska banker kommer inte att påverkas markant av ett avskaffande av revisionsplikten. Revisionen säkerställer det material som banken får av företagen inför en kreditbedömning. I de flesta fall kommer granskade räkenskaper att krävas även fortsättningsvis. På så vis förstärks trovärdigheten och relevansen i de rapporter som ligger till grund för kreditbesluten. I de fall då det rör sig om en kredit omfattandes mindre belopp kommer troligtvis vissa banker godkänna personlig borgen i stället för reviderade räkenskaper. Den rådgivande roll som revisorn har för små och medelstora företag är av stor betydelse för såväl företagen som kreditgivarna, trots att detta inte överensstämmer med kraven på oberoende. Samtliga banker framhöll vikten av nära relationer till kunden, men de lokala sparbankerna betonade detta extra. Denna nära relation kan i kombination med analys av reviderade räkenskaper

utgöra grunden för högkvalitativa kreditbedömningar och även minska informationsasymmetrin. Varje finansiell kris medför att kreditgivare och kreditbedömare drar nya lärdomar. Efter 1990-talets fastighetsrelaterade kris blev kreditbedömningarna djupare med större fokusering på kunden. Bankerna bearbetar idag mer information om de potentiella låntagarna och reviderade räkenskaper är en del av detta informationsmaterial. Mentorskap är en viktig del vid kunskapsöverföring från erfarna handläggare till noviser. Vid ett avskaffande av revisionsplikten får detta extra tyngd, då noviser riskerar att bortse från revisionens betydelse då den inte längre är lagstadgad.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

Befintlig litteratur om kreditgivning fokuserar mycket på den anglosaxiska världen och har många gånger ett teoretiskt fokus. Det finns även enbart empiriska undersökningar utförda i detta geografiska område. Denna magisteruppsats särskiljer sig, då dess undersökning kombinerar teori och empiri angående den svenska banksektorn. Kreditgivning är en del av marknadsprincipen, där vinstmaximering styr. Svensk lagstiftning sätter ramar, men mycket av regleringen och detaljstyrningen sker i banker och därmed har professionen en möjlighet att påverka gällande regler inom den finansiella sektorn. Det slutgiltiga beslutet fattas dock på Riksdagsnivå, något som kommer att ske angående ett avskaffande av revisionsplikten. I dagens samhälle är de finansiella marknaderna sammankopplade globalt. Problem som uppstått i USA har därför spritt sig internationellt. Här har såväl revisions- som bank- och kreditgivningsprofessionen en viktig roll att spela. En internationellt aktiv profession har då möjlighet att stärka sin status och legitimitet. Professionen har en stark koppling till den sociala ordningen och är där dominerande enligt marknadsprincipen. Den pågående finansiella krisen ger professionen möjlighet att ta en aktiv roll i den pågående debatten om kreditgivning. Denna debatt kan bidra till ett regelverk som kan leda till mer högkvalitativa kreditbeslut. Kreditgivningsprofessionen kan genom denna debatt stärka sin status och legitimitet, som tidigare nämnts. Det är dock viktigt att det sker en debatt med ett kunskapsutbyte mellan delaktiga aktörer för att kunna utveckla ett nytt regelverk. Vinstintresset i bankerna måste vägas mot det

samhälleliga ansvar de har att bistå låntagarna med att kalkylera deras återbetalningsförmåga. Bankerna har idag kreditbedömningsverktyg som, baserat på uppsatsens empiriska undersökningar, har starka kopplingar till modeller om kreditbedömningar såsom fem C-modellen. Mycket lärdom verkar ha dragits från 1990-talets kris som var fastighetsrelaterad och förvärrades av oförsiktig långivning. Den svenska bankprofessionen blev efter det mer restriktiv och reglerad, vilket kan vara till stor hjälp idag. Denna kunskap borde via professionella nätverk kunna utnyttjas internationellt i dagsläget.

6.3 Reflektioner vid studiens slutsatser

Skulle författarna utföra studien på nytt, hade ett bidrag från ytterligare banker varit något att eftersträva. Vid författandet av denna uppsats valde författarna att främst fokusera på banker som är verksamma i Skåne. En breddning av det geografiska området hade kunnat medföra tillgång till fler respondenter. Av praktiska skäl hade dessa intervjuer fått utföras via telefon, något som författarna i så stor utsträckning som möjligt valt att undvika. Anledningen till undvikandet av telefonintervjuer var att författarna upplevde att de kunde uppnå ett större djup med personlig kontakt. En annan aspekt som kunde belysts är revisorernas syn på deras bidrag till kreditgivningsprocessen, något som dock hade medfört en bredare uppsats, vilket minskat djupet i analysen. Ett annat alternativ hade varit att intervjua representanter från Bankföreningen. Detta var något som författarna hade i beaktning, men efter granskning av material på deras hemsida valde författarna att avstå. Bankföreningens åsikter inom området tror författarna kan vara av större vikt efter ett avskaffande av revisionsplikten. Även företagets syn på avskaffandet av revisionsplikten, i sin roll som låntagare, hade varit av intresse för uppsatsen. Detta hade dock medfört ett breddat syfte, något som inkräktat på uppsatsens djup. Då författarna har valt att författa en uppsats med ett stort djup har intervjuer endast utförts hos svenska banker.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Ett utförande av en studie liknande den som magisteruppsatsen behandlat efter ett avskaffande av revisionsplikten, anser författarna vore intressant fortsatt forskning. Aspekter som skulle kunna behandlas inkluderar hur företagens creditsituation har påverkats av ett avskaffande av revisionsplikten, skillnader i kreditbedömningen före och efter revisionspliktens avskaffande samt i vilken utsträckning företagen valt att behålla revisorn för att få krediter beviljade.

Källförteckning

Offentligt tryck

Aktiebolagslag 2005:551

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG av den 17 maj 2006

Lag om bank och finansieringsrörelse 2004:297

Lag om kapitaltäckning och stora exponeringar 2006:1371

SOU 2007:56, *Genomförande av 2006 års revisorsdirektiv*, Svensson; Bo
http://www.regeringen.se/download/3ef6a6f9.pdf?major=1&minor=87586&cn=attachmentPublDuplicator_0_attachment 2009-03-20

SOU 2008:32, *Avskaffande av revisionsplikten för små företag* Svensson; Bo
http://www.regeringen.se/download/04afd0c4.pdf?major=1&minor=102124&cn=attachmentPublDuplicator_0_attachment 2009-03-20

Tingsrätts dom, Mål nr. B 18870-07

Tingsrätts dom, Mål nr. T 751-04
https://www5.infotorg.se.ludwig.lub.lu.se:2443/rb/pdfroot/T_751-04.pdf 2009-04-15

Publicerade källor

Agell, Anders; Malmström, Åke (2005) *Civilrätt*, Liber Ekonomi, Malmö

Bryman, Alan; Bell, Emma (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber Malmö

Cooper, D.J; Robson, K (2006) "Accounting, professions and regulation: Locating the sites of professionalization", *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 31, 2006, s. 415-444

Daníelsson, Jón (2002) "The emperor has no clothes: Limits to risk modeling", *Journal of Banking and Finance*, Vol. 26, s. 1273-1296

- Dewing, P Ian; Russell, O Peter (2004) "Accounting, Auditing and Corporate Governance of European Listed Companies: EU Policy Developments Before and After Enron", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 42 No. 2, 2004, pp. 289-319
- Diamant, Adam (2004) *Revisors oberoende*, Iustus Förlag AB, Uppsala
- Edin, Per-Anders; Englund, Peter; Ekman, Erik (1994) *Avregleringen och hushållens skulder*, Norstedts tryckeri, Stockholm
- Engwall, Lars (1995) *Bankkras och bankorganisation*, Företagsekonomiska institutionen, Uppsala
- Frankenfurter, G.M.; McGoun E.G. (1999) "Ideology and the theory of financial economics" *Journal of economic behavior and organization*, Vol. 39, s. 159-177
- Glaser, B.G; Strauss, A.L (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies of Qualitative Research*, Chicago: Aldine
- Green, Erling (1997) *Kreditbedömning och intuition – ett tolkningsförslag*, Team Offset, Malmö
- Ingves, Stefan; Lind, Göran (2008) "Stockholm Solutions" *Finance & Development*, december 2008
- Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför?*, Studentlitteratur, Lund
- Jiangli, Wenying; Unal, Haluk; Yom, Chiwon (2008) "Relationship Lending, Accounting Disclosure and Credit Availability during the Asia Financial Crisis", *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 40, No. 1, s. 25-35
- Jönsson, Sten (1991) "Role making for accounting while the state is watching" *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 16, No. 5/6, s. 521-546, Great Britain
- Korn, Donald Jay (2009) "Borrowing Trouble" *Black Enterprise*; Jan 2009;39,6; ABI/INFORM Global
- Larsson, Bengt (2005) "Auditor regulation and economic crime policy in Sweden, 1965-2000", *Accounting, Organizations and Society*, No. 30, s. 127-144
- Lindgren, Håkan (1994) *Att lära av historien. Några erfarenheter av finanskriser*, Norstedts tryckeri AB, Stockholm
- Loft, Anne; Humphrey, Christopher; Turley Stuart (2006) "In pursuit of global regulation", *Accounting, Auditing & Accountability*, Vol. 19, No. 3, s. 428-451
- Mattson, Jan (1993) *Riskbedömning – personbedömning i bankens kredithantering*, Kommentus, Göteborg

- McGoun, G. Elton (1995) "The History of Risk "Measurement"", *Critical Perspective on Accounting*, Vol. 6, s.511-532
- Mikes, Anette (2009) "Risk management and calculative cultures" *Management Accounting Research*, Vol. 20, s. 18-40
- NUTEK (1993) *Riskbedömning- personbedömning i bankens kredithantering, en rapport från Riskbedömningsprojekte*, Kommentus, Stockholm
- Perbo, Ulf (1999) "Varför fick Sverige en depression i början på 90-talet?", *Ekonomisk debatt*, årgång 27, nummer 6, 1999, s. 325-333
- Precht, Elisabeth (2008) "Slopad revisionsplikt i 96 procent av aktiebolagen" *Balans* nr 4, 2008
- Puxty, A.G; Willmott, Hugh C and Cooper, David J; Lowe, Tony (1987) "Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries" *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 12, No. 3, 1987, s. 273-291
- Rienecker, Lotte; Stray Jørgensen, Peter (2004) *Att skriva en bra uppsats*, Liber
- Revision – En praktisk beskrivning (2006) FAR FÖRLAG, Stockholm
- Samlingsvolymen 2008 del 2* (2008), FAR SRS Förlag, Stockholm
- Savic, Ivan (2008) *Coping with Today's Financial Crisis: Lessons from the Past*, Munk Centre for International Studies, University of Toronto
- Strauss, Anselm; Corbin, Juliet (1991) *Basics of Qualitative Research; Grounded Theory Procedures and Techniques*, SAGE Publications, Inc., fifth printing
- Strauss, Anselm; Corbin, Juliet (1998) *Basics of Qualitative Research; Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*, SAGE Publications, Inc., Second Edition
- Streeck, Wolfgang; Schmitter, C. Philippe (1985) "Community, Market, State- and Associations? The Prospective Contribution of Interest Governance to Social Order", *European Sociological Review*, Vol. 1, No. 2, s. 119-138
- Svensson, Birgitta (2003) *Redovisningsinformation för bedömning av små och medelstora företags kreditvärdighet*, Universitetsstryckeriet, Uppsala
- Svensson-Kling, Katarina (1999) *Credit intelligence in banks*, Team Offset & Media, Malmö
- Suddaby, Roy; Cooper, David J; Greenwood, Royston (2007) "Transnational regulation of professional services: Governance dynamics of field level organizational change" *Accounting, organizations and Society*, Vol. 32, s. 333-362

Tokar, Mary (2005) "Convergence and the Implementation of a Single Set of Global Standards: The Real-Life Challenge", *Northwestern Journal of International Law & Business*; Vol. 25, No. 3

Véron, Nicolas (2008) "Fair Value Accounting is the Wrong Scapegoat for this Crisis", *Accounting in Europe*, Vol. 5, No. 2, s. 63-69

Wallander, Jan (1994) *Bankkrisen – Omfattning. Orsaker. Lärdomar*. Norstedts Tryckeri, Stockholm

Elektroniska källor

Affärsvärlden, hemsida, www.affarsvarlden.se 1, *Ett handelshus död*, 2008-11-18

<http://www.affarsvarlden.se/tidningen/article461167.ece> 2009-04-15

Affärsvärlden, hemsida, www.affarsvarlden.se 2, *Carnegierevisorer kan stämmas*, 2009-01-27

<http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article499811.ece?service=mobile> 2009-04-16

Allt om revision, hemsida, www.alltomrevision.wordpress.com 2006-12-18

<http://alltomrevision.wordpress.com/2006/12/18/bor-revisionsplikten-avskaffas-eller-behallas/> 2009-03-25

Bokföring, hemsida, www.bokforing.info, *Sökord: Kapitalomsättningshastighet*,

<http://www.bokforing.info/Kapitaloms%C3%A4ttningshastighet> 2009-05-13

Carnegie, hemsida, www.carnegie.se

<http://www.carnegie.se/sv/om/Historia2/> 2009-04-14

CFO, hemsida, www.cfo.com, *G-20 Verdict on Fair Value: Innocent*, 2008-11-

17, <http://www.cfo.com/article.cfm/12626458?f=related> 2009-05-07

Dagens Industri, hemsida, www.di.se 1 *Osäker framtid för revisorer*, 2008-01-07

<http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3FArticleID%3D2008%5C01%5C07%5C264034%26sectionid%3DEttan> 2009-04-21

Dagens Industri, hemsida, www.di.se 2 *Carnegiesmäll för KPMG*, 2007-10-05,

<http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3Fstat%3D0%26ArticleID%3D2007%255C10%255C05%255C251369%26SectionId%3DEttan%26menusection%3DStartsidan%3BHuvudnyheter> 2009-04-16

Dagens Nyheter, hemsida, www.dn.se 1, *Kronfallet som skakade Sverige*, 2002-11-19, <http://www.dn.se/opinion/kolumner/kronfallet-som-skakade-sverige-1.132302> 2009-03-25

Dagens Nyheter, hemsida, www.dn.se 2, *Maths O Sundqvist har gjorts till syndabock*, 2009-02-13, <http://www.dn.se/opinion/debatt/maths-o-sundqvist-har-gjorts-till-syndabock-1.798040> 2009-05-06

Deloitte, hemsida, www.deloitte.com, "The Risk Intelligent Enterprise – ERM for the Energy Industry", *Risk Intelligent Series*, No. 3, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/dtt_ERS_RiskIntelligenceEnergy.pdf 2009-05-07

E24, hemsida, www.e24.se 1, *G20 mobiliserar 1100 miljarder*, 2009-04-03, http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_1224691.e24 2009-05-06

E24, hemsida, www.e24.se 2, *Stjärnmäll för Carnegie*, 2008-10-24, http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_814461.e24 2009-05-11

E24, hemsida, www.e24.se 3, *Revisorsnämnden vill träffa Carnegies revisorer*, 2007-08-24 http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_49165.e24 2009-04-16

Ekonomifakta, hemsida, www.ekonomifakta.se *Finanspolitik i kristider*, 2009-03-26 <http://www.ekonomifakta.se/sv/Artiklar/2009/Mars/Finanspolitik-i-kristider/?awc=> 2009-05-06

Ekonomi-info, hemsida, www.ekonomi-info.nu, *Sökord: Räntetäckningsgrad*, http://www.ekonomi-info.nu/rantetackningsgrad_3334.asp 2009-05-13

EU-upplysningen, hemsida, www.eu-upplysningen.se, <http://www.eu-upplysningen.se/Lagar-och-regler/EU-regler-i-Sverige/> 2009-04-22

FAR SRS 1, hemsida, www.farsrs.se
http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,58371&_dad=portal&_schema=PORTAL 2009-03-26

FAR SRS, hemsida, www.farsrs.se
http://www.farsrs.se/portal/page?_pageid=33,38330&_dad=portal&_schema=PORTAL 2009-03-26

Finansinspektionen, hemsida, www.fi.se, Sökord: *Carnegie*
http://www.fi.se/upload/45_Sanktioner/10_Finansiella_foretag/carnegie_beslut_081110.pdf 2009-04-15

G-20, hemsida, www.g20.org 1, http://www.g20.org/about_what_is_g20.aspx 2009-04-21

G-20, hemsida, www.g20.org 2, <http://www.g20.org/Documents/final-communicue.pdf> 2009-04-15

Historiska värdepapper, hemsida, www.historiskavardepapper.se <http://www.historiskavardepapper.press.se/foren/Historik/aktiebolaget.htm> 2009-03-25

KPMG, hemsida, www.kpmg.se <http://www.kpmg.se/pages/100083.html> 2009-03-25

Regeringen, hemsida, www.regeringen.se, *Revisorns oberoende och vissa redovisningstjänster, m.m.*, 2006-02-23 <http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/90/40/ac71d3a4.pdf> 2009-05-06

Riksbanken, hemsida, www.riksbank.se 1, *Från lokal till global – dagens finanskris sedd i ljuset av gårdagens*, Finansiell stabilitet nr. 2 2008 http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/fs0802_sv_artikel1.pdf 2009-05-06

Riksbanken, hemsida, www.riksbank.se 2, *Heikensten: Riksbanken och risker i det finansiella systemet*, 2004-11-16, <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=14483> 2009-04-22

Riksbanken, hemsida, www.riksbank.se 3, *Likviditetsstöd till Carnegie Investment Bank*, 2008-10-27, <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=29376> 2009-04-02

Riksrevisionen, hemsida, www.riksrevisionen.se, *Clas Norgren om finanskrisen i SvD:s brännpunkt*, 2008-10-12, http://www.riksrevisionen.se/templib/pages/NormalPage____1811.aspx 2009-05-06

Soliditet, hemsida, www.soliditet.se, *Boksluts- och nyckeltalsinformation*, (2008) <http://www.soliditet.se/upload/1706/BokslutsNyckeltalsinfo.pdf> 2009-05-13

Svenska dagbladet, hemsida, www.svd.se, *Sverige dåligt rustat för bankkris*, Björk, Hans Göran; Törnhammar, Jan; Wihlborg, Clas 2009-09-20 http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_1754365.svd 2009-03-25

Svenskt Näringsliv, hemsida, www.svensktnaringsliv.se *Revisionsplikten i små svenska aktieföretag*, mars 2005, http://www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00000/Revisionsplikten_i_s_m__458a.pdf 2009-04-03

Databasen ELIN via Lunds universitets kursbibliotek:

Nationalencyklopedin, hemsida, www.ne.se Sökord: *Ansvarfrihet*
http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O105442&i_word=Ansvarfrihet 2009-03-26

Nationalencyklopedin, hemsida, www.ne.se Sökord: *Ecu*
<http://www.ne.se/1%C3%A5ng/ecu/158607> 2009-04-01

Nationalencyklopedin, hemsida, www.ne.se Sökord: *Investmentbank*
<http://www.ne.se/1%C3%A5ng/investmentbank> 2009-04-01

Nationalencyklopedin, hemsida, www.ne.se Sökord: *Kreditinstitut*
<http://www.ne.se/sok/Hreditinstitut?type=NE> 2009-03-26

Proquest, hemsida, <http://proquest.umi.com>, Commercial Lending Review, Austen, A. Lizabeth; Reisch, T. John (2007), *Documentation Insights from the Auditing Profession*, s. 36-39
[http://elin.lub.lu.se/elin?func=record&resid=41a7f2f4320dbcacccb58c73b527917e&lang=en&query=\(all:audit AND all:credit\) AND year:\[2005 TO 2010\]&start=0&sessionId=8C31710489B60FD59C7727A60355D1CF&orgFunc=basicSearch&ftxtOnly=&sdi](http://elin.lub.lu.se/elin?func=record&resid=41a7f2f4320dbcacccb58c73b527917e&lang=en&query=(all:audit AND all:credit) AND year:[2005 TO 2010]&start=0&sessionId=8C31710489B60FD59C7727A60355D1CF&orgFunc=basicSearch&ftxtOnly=&sdi) 2009-05-13

Proquest, hemsida, <http://proquest.umi.com>, Bank System & Technology, Bruno-Britz, Maria (2009), *How Much Is Too Much? -- As the new administration moves to stabilize the financial sector, IT will play a key role in enabling banks to provide the required transparency and accountability.*
<http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=10-26-2008&REQ=1&Cert=IXu3PbBnxTzlrF7ZLHL04vTPSFbjpPSRoP0qt7habI9jgm9Yq4qrPKI%2fi9WCStPl&DID=1620421521> 2009-03-25

Proquest, hemsida, <http://proquest.umi.com>, Euroweek (2008), *Carnegie falls after taking 'exceptional risks'*, <http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=10-26>

2008&REQ=1&Cert=1Xu3PbBnxTzlrF7ZLHL04vTPSFbjpPSRoP0qt7habI9jgm9Yq4qrPKI%2fi9WCStPl&DID=1612777951 2009-04-02

Proquest, hemsida, <http://proquest.umi.com>, Fedgazette, Wirtz, A. Ronald (2009), *Raising the credit bar, or getting clubbed by it?*, Vol. 21, No. 1 [http://elin.lub.lu.se/elin?func=record&resid=41a7f2f4320dbcacccb58c73b527917e&lang=en&query=\(all:audit AND all:credit\) AND year:\[2005 TO 2010\]&start=0&sessionId=8C31710489B60FD59C7727A60355D1CF&orgFunc=basicSearch&ftxtOnly=&sdi](http://elin.lub.lu.se/elin?func=record&resid=41a7f2f4320dbcacccb58c73b527917e&lang=en&query=(all:audit AND all:credit) AND year:[2005 TO 2010]&start=0&sessionId=8C31710489B60FD59C7727A60355D1CF&orgFunc=basicSearch&ftxtOnly=&sdi) 2009-05-13

Databasen FAR KOMPLETT Online via Lunds Universitets kursbibliotek

Skough, Bengt "Revision utan plikt? - Javisst!", *Balans* nr 1, 2007, <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/document.jsp?fromHitlist=true&documentId=65838&database=Balans¤tDocument=1&hits=1&page=0&selectedDbNumbers=&selectedResultList=Balans> 2009-04-06

Precht, Elisabeth "Revisorerna ska coacha företagen" *Balans* nr 5, 2007, <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/document.jsp?fromHitlist=true&documentId=65723&database=Balans¤tDocument=59&hits=116&page=2&selectedDbNumbers=&selectedResultList=Balans> 2009-04-06

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Vad har ni för inställning till ett avskaffande av revisionsplikten för små svenska aktiebolag?
2. Har er inställning till revisionsplikten påverkats av den pågående finanskrisen?
3. Vem kommer att stå för den ökade kontrollkostnaden vid ett avskaffande av revisionsplikten?
4. Hur kommer ni att kräva kreditsäkerhet i små svenska aktiebolag efter ett avskaffande av revisionsplikten?
5. Kommer er kreditbedömning att grunda sig på andra faktorer efter ett avskaffande av revisionsplikten?
6. Anser ni att det finns något problem med ett avskaffande av revisionsplikten för små svenska aktiebolag?
7. Hur pass stor roll spelar årsredovisningen i dagsläget vid en kreditbedömning av små svenska aktiebolag?
8. I vilken utsträckning använder ni er av nyckeltal vid kreditbedömningar?
9. Anser ni att det är något nyckeltal som är viktigare än andra vid kreditbedömningar, såsom soliditet eller P/E-tal?
10. Hur pass mycket och på vilket sätt tror ni att svenska banker skiljer sig åt i kreditbedömningar?
11. Finns det några skillnader i kreditbedömningen efter 1990-talets finanskris jämfört med hur det var innan 90-talskrisen?
12. Ser ni någon skillnad på kreditbedömningen nu jämfört med för ett år sedan, det vill säga före och under finanskrisen?
13. Tror ni att den pågående finanskrisen kommer att avspegla sig i kreditbedömningen om några år?

14. Hur överför er bank kunskap om kreditbedömning från erfarna kredithandläggare till noviser?
15. Vilken konkurrensstrategi har er bank?
16. Vilken är er främsta konkurrent?
17. Har ni något ytterligare att tillägga?
18. Kan ni rekommendera ytterligare någon intervjuperson?

Bilaga 2

Definitioner av nyckeltal

Balanslikviditet	Omsättningstillgångar i procent av kortfristiga skulder (http://www.soliditet.se/upload/1706/BokslutsNyckeltalsinfo.pdf)
Kapitalomsättningshastighet	$(\text{Nettoomsättning}) / (\text{Genomsnittligt sysselsatt kapital})$ (http://www.bokforing.info/Kapitaloms%C3%A4ttningshastighet)
Konsolideringsgrad	$\frac{\text{eget kapital plus 100 \% obeskattade reserver av totalt kapital}}{100}$ (http://www.soliditet.se/upload/1706/BokslutsNyckeltalsinfo.pdf)
Räntetäckningsgrad	$\frac{\text{rörelseresultat efter avskrivningar plus finansiella intäkter/finansiella kostnader}}{\text{räntekostnader}}$ (http://www.ekonomi-info.nu/rantetackningsgrad_3334.asp)
Soliditet	$\frac{\text{beräknat eget kapital i procent av totalt eget kapital}}{100}$ (http://www.soliditet.se/upload/1706/BokslutsNyckeltalsinfo.pdf)